

Stenogrammid

XIV Riigikogu, III Istungjärg, täiskogu korraline istung

Esmaspäev, 09.03.2020, 15:00

Toimetatud

15:00 Istungi rakendamine

1. 15:09 Arupärimine raudteeühenduse Rail Balticu rajamise kohta (nr 23)

2. 16:38 Arupärimine Eesti Keele Instituudi kohta (nr 22)

3. 17:13 Arupärimine Vene Föderatsiooni ideoloogia impordi ehk mõjutustegevuse takistamise kohta Eestis (nr 26)

4. 18:26 Vaba mikrofon

15:00 Istungi rakendamine

15:01 Esimees Henn Põlluaas

Tere päevast, head kolleegid! Alustame oma järjekordset töönädalat. Aga enne tahaks ma paari sõnaga markerida tänase päeva ajaloolist tähendust. Peale ajaloolise Narva hävitamise õhurünnakute käigus korraldas Punaarmee 1944. aasta märtsis suuremastaabilise õhurünnaku ka Tallinnale. Selles osales ligi 300 venelaste pommituslennukit. Pommitamise tagajärjel hukkus ametlike teadete kohaselt 757 inimest, sh 586 tsiviilisikut, 50 sõjaväelast ja 121 sõjavangi. 213 inimest said raskeid ja 446 inimest kergemaid haavu. Hävis 1549 hoonet ja kannatada sai 3350 hoonet. Umbes 20 000 inimest jäid peavarjuta. Rängalt sai kannatada Harju tänav ja Estonia teatri ümbrus, hävis eestluse sümboli tähendust omav Estonia teatrimaja. Kuna Tallinnas ei olnud olulisi militaarobjekte ega viibinud märkimisväärsed üksusi, oli rünnaku puhul tegemist terrorirünnaku ja inimsusevastase kuriteoga. Täna õhtul kell 19.15 hakkavad lööma Tallinna kirikute leinakellad ja Harju tänava veeres süüdatakse mälestusküünlad.

Nüüd aga läheme Riigikogu täiskogu III istungjärgu 7. töönädala esmaspäevase istungi juurde. Kõigepealt on nagu ikka võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun kõnepulti Vabariigi Valitsuse nimel proua Heili Tõnissoni!

15:04 Valitsuse esindaja Heili Tõnisson

Austatud esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna neli seaduseelnõu. Esimeseks, elektrituru seaduse muutmise seaduse eelnõu. Teiseks, autoveoseaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Eelnimetatud kahe seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust majandus- ja taristuminister Taavi Aas. Kolmandaks, Eestisse lähetatud töötajate töötingimuste seaduse muutmise seaduse eelnõu. Selle seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust sotsiaalminister Tanel Kiik. Ja neljandaks, atmosfääriõhu kaitse seaduse ning alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust keskkonnaminister Rene Kokk. Aitäh!

15:05 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Rohkem eelnõude ja arupärimiste üleandmise soovi ei ole. Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud neli eelnõu, mida me menetleme vastavalt meie kodu- ja töökorra seadusele.

Nüüd viime läbi kohaloleku kontrolli. Kaks pulti ei tööta – Aivar Sõerdil ja Urmas Kruusel. Katkestame praegu kohaloleku kontrolli.

Nii, tundub, et see probleem sai lahenduse. Proovime uuesti. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Kohal on 89 Riigikogu liiget ja puudub 12.

Järgmisena peame kinnitama selle nädala päevakorra. Panen hääletusele Riigikogu täiskogu III istungjärgu 7. töönädala päevakorra kinnitamise. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Riigikogu oli täiesti üksmeelne: poolt oli 85 liiget, vastuolijaid ja erapooletuid ei olnud. Kinnitatud.

Kuna meil on täna mitu arupärimist, siis ma meenutan teile arupärimiste protseduurilist korda.

Kõigepealt saavad arupärijad sõnavõtuks puldist kuni viis minutit, seejärel tuleb ministri vastus kuni 15 minutit. Pärast seda võib iga Riigikogu liige esitada ühe suulise küsimuse, mille kestus on üks minut. Ja seejärel, nagu ikka, tulevad läbirääkimised.

1. 15:09 Arupärimine raudteeühenduse Rail Balticu rajamise kohta (nr 23)

15:09 Esimees Henn Põlluaas

Esimene päevakorrapunkt on Riigikogu liikmete Indrek Saare, Lauri Läänemetsa, Kalvi Kõva, Jaak Juske, Helmen Küti, Ivari Padari, Jevgeni Ossinovski, Raimond Kaljulaid, Riina Sikkuti ja Katri Raigi 10. veebruaril esitatud arupärimine raudteeühenduse Rail Balticu rajamise kohta. Arupärijate esindajana saab sõna Riigikogu liige Indrek Saar. Palun!

15:10 Indrek Saar

Lugupeetud kolleegid! Härra Ratask! Selle aasta 7. veebruaril meedias esinedes kinnitasite enda ning oma Läti ja Leedu kolleegide ühist soovi, et Rail Baltic valmiks aastaks 2026. Samas on teie koalitsioonipartneri juht öelnud, et "kui me ei saa koalitsioonilepingusse punkti, millega me otseselt Rail Balticu peatame, on võimalik seda peatada teisel moel".

15:10 Esimees Henn Põlluaas

Ma vabandan, härra Saar! Lugupeetud kolleegid! Palun austage kõnepuldis olijat ja ärge sumisege nii kõvasti! Aitäh! Võite jätkata!

15:11 Indrek Saar

Alustan uuesti tsitaadist: "Kui me ei saa koalitsioonilepingusse punkti, millega me otseselt Rail Balticu peatame, on võimalik seda peatada teisel moel, algatades näiteks tasuvusuuringuid, keskkonnauuringuid, olemasoleva Pärnu trassi võimaluse tutvustamist jms." Kui lugeda kolme Balti riigi riigikontrollide ühisauditi, siis pole projekti elluviijatel seni õnnestunud hoida Euroopa ühendamise rahastu rahastuslepetes kokkulepitud tegevusi ajakavas ega esialgu prognoositud eelarve piires ning projekti tegevused on rahastamislepingutes kokkulepitud ajakavast poolteist aastat maas. Seejuures Eestis on rahastuslepingus plaanitavast 27 tegevusest hilinetud 23 tegevusega ning keskmine hilinemise pikkus on 815 päeva, mis on oluliselt halvem näitaja kui Lätis ja Leedus. Seda kõike on saatnud lõpmatu personalimuudatuste epopöa projekti juhtivas asutuses.

Teie koalitsioonileppes on kirjas, et juhul, kui Euroopa Liidu järgmine eelarveperiood ei taga Rail Balticu projektile ootuspärast 81% kaasrahastust, siis vaatate üle projekti tasuvuse, trassi, ajakava ning kohalikud peatused. Teisisõnu, kui Euroopa Liidu eelarve osas soovitud tulemust ei saavutata, on küsimus nii Järvakandi, Kaisma, Tootsi, Häädemeeste või mõne muu peatuse ärajäämises kui ka kogu projekti seiskumises. Viimane reisirong Pärnusse väljus 15 kuud tagasi. Juba täna on selge, et 2026. aastaks uut raudteed Pärnusse ei tule. Pigem tekitab senine projekti juhtimine küsimusi, kas see raudtee üldse kunagi valmis saab või jääb Tallinna–Pärnu reisirongiliikluse sulgemine ainsaks mõjuks, mille Rail Balticu projekt pärnumaalastele liikumisvõimalustega seoses kaasa toõi. Nende murelike mõtetega esitasime teile kaheksa küsimust projekti elluviimise kohta, millele ootame teie vastuseid. Täna!

15:12 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Arupärijatele vastab peaminister Jüri Ratask. Palun!

15:13 Peaminister Jüri Ratask

Austatud Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed! Auväärt arupärijad! Tänan teid selle arupärimise eest, mille on k.a 10. veebruaril esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Arupärimine puudutab Rail Balticut. Kuna küsimusi on palju, siis alustan kohe nendele vastuste andmisega.

Esimene küsimus: "Millise hinnangu annate Rail Balticu projekti senisele käekäigule?" Rail Balticu projekt on kõigis kolmes Balti riigis jõudnud praeguseks planeeringute faasist projekteerimisetappi, samuti on alanud või peatselt algamas ehitustööd kõigi kolme riigi territooriumil. RB ruumiline planeerimine ning sellega kaasneva keskkonnamõju strateegiline hindamine algas Eestis 2012. aastal.

Maakonnaplaneeringud kehtestas riigihalduse minister 2018. aasta alguses ja sama aasta teises pooles valmis Rail Balticu Eesti osa eelprojekt. Praeguseks on Eestis sõlmitud lepingud raudtee ja sellega seonduva taristu põhiprojekti koostamiseks põhitrassi kõigil kolmel lõigul. Alanud on ka tähtsamate kohalike objektide projekteerimine. Esimene Rail Balticu vahenditest rahastatud objekt oli Tallinna Lennujaama trammiühendus ja see valmis juba 2017. aastal. 2019. aasta mais algas ka Rail Balticu põhitrassi esimese objekti, Saustinõmme viadukti ehitus Harjumaal. Samuti on käimas Rail Balticu tarbeks maade omandamine, selle kulg sõltub eelkõige projekteerimise protsessist.

Nüüd, maade omandamisest. Rail Baltic läbib Eestis kokku 864 katastriüksust, neis 621 on eraomanikele ja 74 kohalikele omavalitsustele kuuluvad katastriüksused, mis tuleb Rail Balticu rajamiseks riigil omandada. Pindalalt on ligikaudu 53% Rail Balticu Eesti trassi jaoks vajaminevast maast riigimaa ning riigile mittekuuluvatest maatükkidest on valdav osa põllu- ja metsamaa. Üksikutel juhtudel on tegemist maatükkidega, millele on seatud ehitusõigus. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on veebruarikuu alguse seisuga andnud omandamise nimekirja raames töösse 204 kinnisasja. Maa omandamise toiminguid on alustatud 156 kinnisasja puhul ja lähtuvalt raudtee eelprojektist või eelprojekti muudatustest. Kinnisasja avalikes huvides omandamise menetluse teade ja pakkumus on esitatud kokku 114 kinnisasja omanikule. Kõigist esitatud pakkumustest on maaomaniku nõusolek olemas 104 kinnisasja puhul, maa väljaostmiseks vajaminev raha on olemas 76 kinnisasja puhul, piiride muutmiseks on saadud 17 ja kinnistu vahetamiseks 12 nõusolekut. Selle aasta veebruarikuuks on omandatud ca 40 maatükki. Rail Baltic ja sellega seonduvate objektide rahastamise ning kohtobjektide projekteerimise eest vastutab Rail Baltic Estonia OÜ ja raudtee põhitrassi projekteerimise eest ühisettevõtte RB Rail AS. Maade omandamise on MKM ja Keskkonnaministeerium teinud ülesandeks Maa-ametile. Taristu ehitamise on kaasatud Maanteeamet.

Nüüd teine, kolmas ja neljas küsimus – ma loen need korraga ette ja ka vastan neile koos. Teine küsimus: "Kas teie hinnangul on Rail Balticu projekti eest vastutav majandus- ja taristuminister Taavi Aas suutnud võrreldes varasemaga parandada Eesti-poolset projektijuhtimist ja Eestis läbiviidavate tegevuste kvaliteeti ja kiirust?" Kolmas küsimus: "Kas eelmises vastuses välja toodud muudatused on teie hinnangul olnud piisavad?" Neljas küsimus: "Kas Riigikontrolli kriitilise hinnangu peamised põhjused Eesti kohta peituvad pigem ajas, mil vastutav minister oli Taavi Aas või Kadri Simson?" Ja nendele kolmele küsimusele vastus. Rail Balticu füüsiline kavandamine algas juba 2012. aastal, projekteerimisfaasi jõuti eelmisel aastal ja sellele eelnes maakonnaplaneeringute koostamine. Tuleb arvestada, et tegemist on mastaapse projektiga ning Rail Balticu füüsilist kavandamist alustati sisuliselt nullist. On selge, et demokraatlikus ühiskonnas võtab suuremahuliste taristuprojektide ja -objektide kavandamine aega, tihtipeale ei ole võimalik prognoositud ajakavast kinni pidada. Näiteks kestis Rail Balticu planeerimisfaas 2012. aastast kuni 2018. aastani, kuigi optimistlikumate prognooside kohaselt oli planeeringute kestmise tähtajaks juba 2015. aasta lõpp. Nagu siingi näete, on vahe umbes kolm aastat. Selliste riskidega oli projekti kavandamisel arvestatud ja Rail Balticu tähtaegne valmimine on endiselt võimalik. Raudtee projekteerimise etapi seniseid ja tulevikus ette tulla võivaid viivitusi on võimalik korvata seeläbi, et nii projekteerimine kui ka ehitamine toimub lõiguti. Sellest tulenevalt andis majandus- ja taristuminister ühisettevõttele RB Rail AS ja Rail Baltic Estonia OÜ-le 2019. aasta septembris suunise raudteega seonduva taristu rajamist kiirendada. See taristu hõlmab nii sildu, viadukte kui ka ökodukte. Nimetatud suunise üheks oluliseks eesmärgiks on Rail Balticu rajamiseks saadud ca 200 miljoni euro investeerimine 2022. aasta lõpuks.

Projekti rahastamise riskist. Raudtee ehitamise progress on oluliseks tingimuseks, et edukalt taotleda täiendavaid vahendeid Euroopa ühendamise rahastust, CEF-ist. Kõige olulisem tahk Rail Balticu rajamisel on vajalike toetusvahendite ning omafinantseeringu olemasolu. Teatavasti käivad läbirääkimised Euroopa Liidu uue pikaajalise eelarve üle, millesse on kaasatud nii Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Rahandusministeerium kui ka Riigikantselei. Olukord Rail Balticu ja sellesarnaste projektide osas on hetkel positiivne ning 80–85%-line maksimaalne Euroopa Liidu

toetusmäär on hetkeinfo kohaselt – mis puudutab maksumust ja kaasrahastust – saavutatav. Euroopa Liidu riigijuhtide tasemel arutatavas Euroopa Liidu eelarve läbirääkimiste pakettis on Rail Baltic mainitud nii Euroopa ühendamise rahastu kontekstis kui ka üleeuroopalise transpordivõrgu seisukohalt olulise ühenduvuse projektina. Üldreeglina sellised dokumendid nii konkreetsetel projektidel ei maini. See, et selles dokumendis on Rail Baltic projektina eraldi välja toodud, näitab projekti olulisust Euroopa Liidus ning on meie riigi ametnike ja ka poliitikute ühiste pingutuste vili. Kindlasti me neid pingutusi ka jätkame.

Viies ja kuues küsimus – ka neile vastan koos. Viies küsimus: "Millised on teie kui peaministri varasemad ettepanekud olnud Taavi Aasale ja Kadri Simsonile, et parandada Rail Balticu projektijuhtimist? Kas neid on rakendatud? Millised on teie ettepanekud Taavi Aasale edaspidiseks?" Kuues küsimus: "Kas peaministri pädevuses olevate otsuste puhul on seni tehtud vigu või lasub kogu vastutus Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil? Kui on tehtud, siis milliseid?" Selliste rahvusvahelise mastaabiga projektide elluviimine saab olla vaid ühise meeskonnatöö vili. Rail Balticu projekti konkreetsem füüsiline kavandamine on toimunud, nagu varasemalt juba öeldud, 2012. aastast alates. Selle perioodi jooksul on Eestis olnud võimul viis valitsust, millest kolmes on valitsusvastutust kandnud ka Sotsiaaldemokraatlik Erakond. Ma arvan siiralt, et kõik valitsused ja valitsuste liikmed, sh majandus- ja kommunikatsiooniministrid, on omalt poolt andnud suure panuse, et projekt õnnestuks. Tõepoolest, Riigikontrolli auditis on välja toodud projekti planeerimise ja rahastamise riskid. Neid tuleb RB rajamisel arvesse võtta, aga mis veelgi olulisem – nende riskidega tuleb ka süstemaatiliselt tegeleda, et need ei realiseeruks. See vastutus lasub eelkõige Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil. Vastavalt Vabariigi Valitsuse seadusele kuulub riigi majanduspoliitika ja majanduse arengukavade väljatöötamine ning elluviimine – muu hulgas transpordivaldkonnas – MKM-i valitsemisalasse ning on vastavate ministrite pädevuses. Samas, arvestades raudteeühenduse strateegilist tähtsust kogu Baltikumile, olen oma Balti ametikaaslastega kokku leppinud, et me seirame projekti edenemist ühiselt peaministrite tasemel ning tegutseme üheskoos selle nimel, et raudtee valmiks aastaks 2026. Peaministrina olen Rail Balticu rahastamise ja kiirema edendamise temaatika tõstatanud kümnetel kohtumistel oma Euroopa ametikaaslastega, Euroopa Komisjoni presidendi ja asepresidentidega ning Euroopa Liidu Ülemkogu eesistujaga. Näiteks 2019. aasta algusest kuni tänaseni olen oma Euroopa ametikaaslastega arutanud Rail Balticu rahastuse projekti edendamist rohkem kui 30 korral. Sellele lisandub mõistagi teiste ministrite ja paljude tublide ametnike hea töö. Viimased Balti peaministritega peetud kohtumised, kus Rail Baltic oli üheks põhiteemaks, toimusid detsembris 2019 ja veebruaris 2020. Järgmine kohtumine on kavandatud toimuma selle aasta märtsikuu lõpul Vilniuses. Oleme kokku leppinud, et Rail Balticu juhtimismudelit on vaja optimeerida. Optimeerimisettepanekute tegemise ülesanne anti kõigi kolme riigi transpordivaldkonna ministritele.

Seitsmes küsimus: "Kuidas hindate Läti ja Leedu seniseid tegevusi Rail Balticu projekti realiseerimisel?" Nii Lätis kui ka Leedus on Rail Baltic sarnases faasis kui Eestis. Ruumilised planeeringud on kehtestatud Lätis juba 2016. aastal, Leedus 2017. aastal. Eraldi otsuseid vajavad Kaunase ja Leedu-Poola piiri ning Kaunase ja Vilniuse vahelised lõigud, ka seal on eriplaneeringuid alustatud. Projekteerimistöö on käimas 270 kilomeetri pikkusel trassil ca 75% ulatuses. Ehitustöödega on kõige kaugemale jõudnud Leedu Kaunase piirkonnas. 2020. aasta lõpuks sõlmitakse leping Riia lennujaama terminali ja raudtee ehitamiseks. Olulisem on veebruaris Tallinnas kõigi kolme Balti riigi peaministrite üle korratud eesmärk ehitada Rail Balticu raudteeühendus tähtajaks valmis.

Kaheksas küsimus: "Milline on olnud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi senine kaasamis- ja teavitustrateegia? Kas see on põhjus, et ühiskonnas on Rail Balticu projektiga seonduvalt jätkuvalt nii palju vastamata küsimusi ja ebakindlust?" RB projektiga seotud kommunikatsioon on jagatud vastavalt tegevusele eri osapoolte vahel, millest suurim osa on jäänud kohaliku rakendusüksuse Rail Baltic Estonia kanda. Projekti raames on kaasamistegevustega tegeletud järjepidevalt, alates maakonnaplaneeringute koostamisest. Nende käigus viidi läbi üle 80 avaliku arutelu – see on pretsedenditult suurim arv avalikke arutelusid, mida seni on Eestis mis tahes projekti puhul läbi viidud. Lisaks on toimunud pidev kirjavahetus kohalike elanikega ning korraldatud kümneid kohtumisi kohalike omavalitsustega, et arutada läbi erinevaid raudtee projekteerimist ja ehitamist puudutavaid lahendusi. Neid kohtumisi ja infovahetust jätkatakse ka nüüd, kui viiakse läbi põhiprojekteerimise ja sellega seotud keskkonnamõjude hindamise programmi koostamist. Näiteks toimuvad 16. märtsil Väandras ja 19. märtsil Raplas avalikud arutelud, kus käsitletakse keskkonnamõjude hindamise programme neid omavalitsusi puudutavates lõikudes. Lisaks sellele kohtuvad RBE esindajad, projektijuhid ja insenerid

kohalike elanikega, kelle maaomandusi ja elu uue raudteetrassi projekteerimine ja ehitus kõige vahetumalt puudutab. Kõik on teretulnud! Rail Baltic Estonia on igal aastal andnud järjepidevalt välja Rail Balticu erilehte, seda nii Maalehe kui ka Postimehe lisalehena, milles esitatakse ülevaade sellest, mis projekti raames parajasti toimub ja tulevikus toimuma hakkab. Meedial ja ajakirjanikel ning laiemal avalikkusel üldiselt on ligipääs projekti avalikule dokumentatsioonile ja projekti teostavatele spetsialistidele. Projekti kohta saab peale muude platvormide asjakohast informatsiooni ka RBE ja ühisettevõtte RBR kodulehekülgedelt. Projekti osapooled annavad järjepidevalt välja digitaalset infokirja, millega on kõigil võimalik liituda. Ühisettevõtte on koos Eesti, Läti ja Leedu partneritega avanud eelmisel aastal ka nn digitaalse infokeskuse, mis täieneb pidevalt vastavalt projekti edenemisele. Välja on toodud konkreetsed kohtobjektid ja nende progress. Lisaks sellele antakse projekti kohta pidevalt informatsiooni sotsiaalmeedia vahendusel. Aitäh teile!

15:28 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh, lugupeetud peaminister! Teile on terve rida küsimusi. Esimesena Urve Tiidus, palun!

15:28 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud peaminister! Mind huvitab üks väike täpsustus selle rahastusriski osas. Me kõik teame, oleme ennegi kuulnud, et kaasfinantseerimine tuleb Euroopa ühendamise rahastust, CEF-ist. Te ütlesite sellise lause, et selle eelduseks on omavahendite olemasolu, ja rahastus hetkel positiivne. Palun, kas te natuke selgitaksite seda omavahendite olemasolu – kas need on siis olemas? Ja mida tähendab, et hetkel seda rahastusriski nagu ei ole ja et olukord on positiivne? Kui pikk on see hetk ja kas see jääb kestma?

15:28 Peaminister Jüri Ratas

Ma väga tänan teid selle küsimuse eest! Kui me räägime kõigepealt riiklikust rahastusest, siis küsimus on selles, mis on riigi eelarvestrateegiasse sisse arvestatud. Riigi eelarvestrateegiasse on kaasfinantseerimine hetkel sisse arvestatud. Ma pean silmas aastaid 2021, 2022 ja 2023, sest pikemaks perioodiks meil RES-i ei ole. Lisaks on selleks aastaks arvestatud riigieelarvesse sisse ka maade omandamine ja maade omandamiseks on 2020. aasta eelarvesse planeeritud 7,95 miljonit eurot. Hetkel ma jaotaksin selle kahte erinevasse plokki. Üks plokk on see, et kui meil tuleb CEF-i võimalus tulevases MFF-is rahastada Rail Balticu projekti, siis milline saab olema see rahastamismudel ehk protsent, mida peaks Eesti maksma. Hetkel on sellesse planeeritud tõesti sama rahastamismudel, mis käesolevas MFF-is, ja nüüd on küsimus selles, milline saab olema kogu rahastus Rail Balticu valmimisel aastaks 2026. Hetk kestab nii kaua, kuni Euroopa Liidu eelarve saab vastu võetud. Kui te küsite, millal MFF vastu võetakse, siis seda on väga raske prognoosida. Eesti on öelnud, et nii ruttu kui võimalik, aga loomulikult on meil oma prioriteedid ja oma soovid. Kui lihtsalt paar sõna selle eelneva ülemkogu istungi kohta öelda, siis minu meelest ollakse täna päris kaugel sellest üldmahu kokkuleppest. See on olnud ka põhjus, miks tegelikult Eesti on taotlenud Rail Balticu projektile veel eraldi rahastust. Kui me peame silmas ülemkogu eesistuja Charles Micheli pakkumist enne viimast ülemkogu istungit, kus me ütlesime, et soovime, et Rail Baltic oleks rahastatud, siis selles pakkumises või ettepanekus, nagu ma ütlesin teile ka vastates, on Rail Balticu kirje ja sõnastus sees, aga loomulikult on lisarahavajadus kolme Balti riigi peale endiselt olemas ja seda Charles Micheli ettepanek, mille ta tegi enne viimast ülemkogu istungit, ei sisalda. Kui te küsite, kui suur on see lisavajadus, mis hetkel on jätkuvalt õhus, siis võib öelda, et see on ca 2 miljardit kolme Balti riigi peale kokku. Sellest üsna suur osa on seotud ka selle Kaunase–Vilniuse ühendusega. Kui Eesti kohta küsida, siis hetketeadmised – ma rõhutan siin mitu korda ja joonin alla, et meil pole ju ehitushankeid õieti olnudki, see võib kõik muutuda ja kindlasti ka muutub – on see, et selle seitsme aasta peale me sooviksime Eesti investeeringuid suurendada natuke rohkem kui 400 miljonit. Nii et eks selle üle käib läbi MFF-i protsessi ka arutelu.

15:32 Esimees Henn Põlluaas

Taavi Rõivas, palun!

15:32 Taavi Rõivas

Aitäh! See on ju laialt teada, et Rail Balticu ehitus on mitu aastat ajakavast maha jäänud ja Euroopa Liidu maksumaksja poolt juba eraldatud raha ärakasutamine selle perioodi jooksul on ülimalt ebatõenäoline. Ainuüksi maade omandamisega oleme totaalselt graafikust maas, kolme aastaga on suudetud omandada umbes 5% vajalikust. Kui seda ekstrapoleerida, siis kuluks meil rohkem kui sajand, et kõik need maad kätte saada. Me ei suuda ka muid objekte õigeks ajaks valmis saada. Ma vaatan näiteks idapiiri arendust – kui algse plaaniga oleks edasi mindud, oleks see tänaseks juba valmis – või ka väiksemaid asju. Näiteks Eestimaa rüütelkonna hoone on korra juba eelarves olnud, aga ikka on see täiesti nullseisus. Ma ütlen ausalt, et ma olen mures, ja ma tahan teada, kuidas me sinna jõudsume, et me ei saa ei raudtee, idapiiri ega isegi väiksemate asjade ehitamisega enam tähtjaks valmis.

15:33 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile, austatud Taavi Rõivas! Ma vaatan, et te olete pärast väikest pausi aktiivsesse poliitikasse tagasi tulnud läbi oma sõnavõttude, ja ma olen nendest debattidest ausalt öeldes puudust tundnud. Nii et ma tänan teid selle eest! Aga võtame siis kõik need teemad üksipulgi lahti.

Kõigepealt teie süüdistus, et Rail Balticuga pole nii kiiresti edasi mindud, kui näiteks 2012 prognoositi. Kahtlemata ei ole. Hetkel me näeme, et teatud etapid on olnud pikemad, sh ka teie nimetatud maade omandamine. Ja mis ma siis nüüd tegema peaks? Põrgatama selle palli teile tagasi ja ütleva, et mis siis 2012–2016 seal Stenbocki majas tehti? Ma ei tee seda, muidugi ma ei tee seda. Ma arvan, et me peame lähtuma sellest, nagu ma ütlesin, et kõik valitsused on püüdnud Rail Balticut edasi arendada ja nii kiiresti tegutseda, kui vähegi võimalik. Tegemist on iseseisvuse taastanud Eestis kõige suurema, mahukama rahvusvahelise investeringuga ja see on võtnud aega rohkem, kui esialgu planeeriti. Mina usun endiselt, et kui täna parandada kolme Balti riigi vahelist juhtimisskeemi, siis on võimalik liikuda selle tähtaja piires, mis toona paika pandi. Mina olen jätkuvalt väga tugevalt Rail Balticu usku. Ja see on olnud ka minu initsiatiiv kolme Balti peaministriga kohtudes, et Rail Baltic peab olema peaministrite pilgu all iga kord, kui need kohtumised toimuvad – regulaarselt kolm korda aastas –, aga on juba aru saada, et sellel aastal tuleb neid rohkem.

Nüüd, te pahandate idapiiri ja selle arendusega seoses. Mina, vastupidi, ütlen, et minu meelest on tehtud väga konkreetseid samme sellega edasiminekus. Ma võin siin eksida kuupäevaga – ja ma vabandan teie ees –, aga see oli kas 25. või 26. veebruari otsus 2015. aastal, milles öeldi, et me teame, kui palju idapiir maksab. Noh, see on tagantjärele tarkus, aga me saame ju kõik aru, et see hinnang oli antud igasuguseid looduslikke, geoloogilisi uuringuid tegemata. See oli 2015. Mõni päev hiljem tulid Riigikogu valimised peale ja ju ei olnudki seda toona ajaliselt mõeldav teha. Nüüd on see täiustunud, ära on tehtud ju väga põhimõtteline maa ja pinnase uuring, et kuidas sellega edasi minna. Idapiiri arendusega minnakse kindlasti edasi. Seda on eelmine valitsus teinud ja seda soovib teha ka tänane valitsus. Nii et ma ütlen seda, et idapiiri arendus on kindlasti fookuses.

Nüüd sellest rüütelkonna hoonest, mille pärast te muretsete. Eks siin ole tõsi see, et võib-olla oleks võinud selle palju kiiremini korda saada. Ühel hetkel pidi sinna tulema riigi situatsioonikeskus. Siis, ma mäletan, eelmise valitsuse ajal sai see otsus ümber hinnatud ja leiti, et situatsioonikeskus on võimalik teha paremasse asukohta – seda enam, kui arvestada, et rüütelkonna hoone võiks jääda riigi esindushooneks. Sealt sai ka vastav riigi investering suunatud ümber situatsioonikeskuse valmimisse. Ma usun, et siin saalis on ka neid poliitilisi jõude, kes ütlevad, et rüütelkonna hoonet ei ole üldse mõtet riigi või avaliku sektori rahaga korda teha ja see tuleks, ma ei tea, maha müüa, erastada. Minu positsioon on endiselt see, et kui me lähtume selle hoone asukohast Toompeal, vanalinnas, Toomkiriku vastas, siis vääraks see hoone küll riigipoolset kordategemist, riigi investeringute kavasse kirjutamist. Tänapäevaks on ju valitsuskabinetis tehtud otsused, et seda protsessi hakkab juhtima Riigikantselei koostöös riigihalduse ministri ja Rahandusministeeriumiga. Nii et ma usun, et me juba aprillikuu lõpus näeme konkreetseid edasiminekuid ka aastaarvude osas. Ma tean seda, et hetkel seal ruumide planeerimine juba toimub ja vaadatakse, kuidas seda hoonet korda teha. Nii et selles mõttes olen ma teie kärsitusega isegi nõus. Tuleb kiiremini edasi minna ja ma loodan, et te olete suur toetaja sellele heale ja positiivsele otsusele, mis võiks lähiajal sündida.

15:38 Esimees Henn Põlluaas

Kalvi Kõva, palun!

15:38 Kalvi Kõva

Aitäh! Hea Jüri! Küsimus on selline. Nagu sa ütlesid, hakkavad siin lähiajal toimuma tõenäoliselt suuremahulised hanked ja ehitustöö läheb õige pea Rail Balticul käima. Samas on valitsus võtnud oma plaanidesse – olen meediast lugenud – ehitada Eestis välja 2 + 2 teid, suurendada n-ö mustkatte alla viimise programmi, st katta tolmuavad teed mustkattega. Aga see kõik läheb ühtesamasse sektorisse, ehitussektorisse. Ma kardan, et meil võib-olla pole seal hetkel enam piisavalt tehnikat, tööjõudu ja ka muud ressursi, kõikvõimalikku täitematerjali jne. Kas te olete valitsuses ka neid asju analüüsinud, kui olete välja pakkunud, et võiks tegelda veel teistegi arendustega ehk 2 + 2 teedega ja mustkatte panemisega. Mis on valitsuse prioriteet number 1?

15:39 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh, hea Kalvi! Ära ole murelik ja ära karda! Püüame siin koos edasi minna. Ma usun, et ka sinul oma piirkonnas – kui sa vaatad Kagu-Eestit või näiteks Võru maakonda ja Võru linna – on palju selliseid teid, kus tegelikult peaks riik appi tulema. Räägime ka näiteks nendest transiitteedest. Siin on minu meelest tegelikult vaja rohkem riigi tuge ning ma luban, et võtan seda märkust ja seda kriitikat tõsiselt.

Nüüd, jah, tõesti, tänane valitsus on öelnud välja, et rohkem tolmuvalu teid on vaja viia mustkatte alla. See peaks olema suurem ambitsioon, kui seni on olnud. Ja mul on hea meel, et viimases riigieelarves sai teedehitusse lisaks 5 miljonile veel 10 miljonit selleks aastaks juurde pandud, kokku 15 miljonit. See loomulikult ei tähenda täies mahus asfaltkatte tagamist, küll aga mustkatte või n-ö kõvakatte ehitamist. Nii saame päris palju kilomeetreid juurde, jämedalt öeldes või kirvemeetodiga lähenedes saame umbes 150 kilomeetrit paremaid teid. Loomulikult oleneb kõik hangetest, aga ühele kilomeetrile võiks kuluda umbes 100 000 eurot.

Räägime edasi. Sa tõid murega välja, mis saab Rail Balticu kontekstis, kui tänane valitsus soovib ka 2 + 2 teeühendusi teha. Ausalt öeldes meenub mulle, et sotsiaaldemokraadid on kunagi valimistel öelnud, et kõik põhimaanteed tuleb teha 2 + 2 ühendused: Tallinn–Tartu, Tallinn–Pärnu, Tallinn–Narva. Mina ei ole muidugi teie suuvooder, aga ärge seda ambitsiooni vähendage. Ma arvan, et turvalised teed on tegelikult olulised. Küsimus on selles, kuidas seda ressursi saada ja kuidas see jaotub – see on täiesti õige. Üks on looduslik ressurss, teine on ehituslik ressurss, kolmas kindlasti masinapargi ressurss. Ma tahan siin kiita rahandusminister Martin Helmet. Minu meelest on see julge mõte, millega ta välja on tulnud, vaadates võib-olla natuke kaugemale kui tänane ja homme päev, et teha era- ja avaliku sektori koostööprojekte, PPP-sid. Täna vist keegi kabinetis mainis või üks minister ütles, et näed, Läti juba liigub, Riia ümbersõit soovitakse teatud osas teha valmis PPP-ga. Ma arvan, et on väga mõistlik kaaluda erinevaid võimalusi. Ja selles mõttes on ju selge, et Rail Balticu põhiehitus ei lähe lahti homme ega ülehommel, vaid siin on vaja veel hankeid teha, nagu te ütlesite – te olete asjaga kursis. See on väga õige. Aga üks tõesti tuleb esiteks kaaluda, kuidas meil maavarade või loodusliku ressursiga lood on ning milline on meie võimekus ehitussektoris – ma pean tee-ehituse puhul silmas masinaparki. Loomulikult seda kõike tuleb arvestada. Teiselt poolt on suur õnn, et me oleme Euroopa Liidus – ühine turg, üks ole. Loodame, et saame parima hinna ja kvaliteedi suhte. Aga selge on see, et üks siin tööd ja tegemist ole rohkem.

Viimane küsimus oli selle kohta, missugune on prioriteet nr 1. No sellist ühte ja ainsat prioriteeti on minu arvates võimatu riigieelarves välja tuua. Prioriteet nr 1 on Eesti inimeste heaolu, Eestimaa arendamine. Kui küsida, mis on seejuures prioriteet nr 1, siis – no kõike on vaja teha. Maapiirkondades on kindlasti väga olulised tolmuavad teed. Kui vaatame Eesti ühendust teiste Balti riikidega ja Euroopa Liidu keskpaigaga, siis täna see ühendustee tegelikult puudub. Nii et mina arvan, kui sellest Rail Balticust korra veel rääkida, siis kindlasti on see midagi enam kui kiirraudtee. Ma usun, et Rail Baltic on unistus nii vaimselt kui ka füüsiliselt ühendatud Euroopast.

15:44 Esimees Henn Põlluaas

Ivari Padar, palun!

15:44 Ivari Padar

Aitäh! Lugupeetud härra peaminister! Lihtsalt teie vastusele viidates lisan, et ega PPP ei ole mingi imelugu. Seda võimalust on eri valitsuste ajal arutatud ja lõppküsimus on ikkagi selles, mis ta riigile keskpikas perspektiivis maksma läheb. Siin ei ole tegemist mingi sellise asjaga, mis oleks nüüd järsku taskust välja tõmmatud ja mis kõik asjad lahendaks.

Nüüd, kui rääkida Rail Balticust, siis mis kõrva jääb? Väljastpoolt jäävad kõrva erimeelsused – erimeelsused eelkõige täitevjuhtkonna tasandil, mida justkui leevendavad kolme riigi peaministrid, kes tulevad kokku ja ütlevad niimoodi, et elame sõbralikult edasi. Aga selge on see, et kuskil on konfliktid sees. Kuid ääretult keeruline on aru saada, mis ja millise riigi spetsiifilised need vastuolud on, millega selle projekti lahendamisel tuleb kokku puutuda.

15:45 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! See on minu arvates hetkesituatsiooni arvestades küsimus naelapea pihta. Kohe siiralt! Mis see probleem siis on? Probleem on täna selles, et meil on olemas RBR, mille peakontor asub Riias ja millel on tütreid nii Leedus kui ka Eestis, ning meil on olemas kolme riigi nn rahvuslikud Rail Balticu ettevõtted, näiteks RBR Estonia. Ja tõsi on see, et minu arvates saaks siin juhtimisskeemi parandada. Kui arupärijate esindaja härra Indrek Saar selle arupärimise sisse andis, ütles ta ju ka, et inimesed on läinud töölt ära või on toimunud personalivahetus, millele ka teie viitate. Jah, see on olnud probleem. Kui küsida, miks mõned inimesed on ära läinud, siis võib-olla ongi asi olnud selles, et püramiid või juhtimissüsteem pole olnud selge. Kui konsulteerida Euroopa Komisjoniga, siis ka nemad ütlevad, et juhtimissüsteemi on vaja muuta selgemaks, konkreetsemaks, nii et oleks üks vastutuskanal või -lüli. See ongi peamine, millega me püüame koos oma heade Läti ja Leedu ametikaaslastega tegeleda, et luua parim juhtimisskeem. Ma räägin hetkel juhtimisskeemist, mis kehtiks kuni Rail Balticu valmimiseni. Kogu aeg on avalikkuses räägitud sellest, missugune saab olema opereerimisskeem. See on veel eraldi küsimus. Aga kuni valmimiseni, ma arvan, on siin vaja kiireid samme astuda ja otsuseid teha. Ja see oli ka üks minu ettepanek, kui me siin Tallinnas kolme Balti peaministriga kohtusime, et püüda tulla, ma ei tea, märtsi lõpus või aprilli alguses Vilniuses taas kokku ja peale analüüsi, mille kolme riigi taristuministrid on teinud, see teema ära otsustada. Vastus teile on see, et jah, minu meelest ei toimi juhtimisskeem täna nii hästi, kui peaks, ja seda on vaja muuta. See puudutab seda, et ühed projekteerivad, ühed teevad ehitushankeid, ühed ehitavad – siin on vaja rohkem sellist ühe katuse alla viimist. Ja ma arvan, et see annab parema tulemuse ka ajalisel mõttes või tempo osas.

15:47 Esimees Henn Põlluaas

Indrek Saar, palun!

15:47 Indrek Saar

Aitäh sõna andmast! Lugupeetud peaminister Ratas! Te viitasite oma varasemates vastustes korduvalt sellele, et Rail Balticu projekti kavandamise juures on siia maani tegelikult olnud viis valitsust. Aga seal on mõningad erisused. Võrreldes selle viimase valitsusega, mida teie juhite, on varasemad neli valitsust – ükskõik milline on olnud nende nägemus tehnilistes detailides selle kohta, kuidas oleks kõige parem Rail Balticut teha – olnud ühemõtteliselt tõepoolest seesama meeskond, mida te kirjeldasite. Ehk nad on alati kokku leppinud ja seisnud selle eest, et Rail Baltic tuleks, pidades silmas Eesti võimalusi majandusarenguks. Ka julgeolekukaalutlustel on head ühendused Euroopaga alati olnud prioriteetsed. Selle valitsuse signaalid on aga väga vastuolulised ja sellest tuleneb ka minu küsimus. Samal ajal kõigi nende läbirääkimistega, mis on keerulised ja mis puudutavad Euroopa Liidu tulevast rahastamisperioodi, teatab rahandusminister Martin Helme, et Rail Baltic imeb Eesti rahast tühjaks midagi erilist vastu pakkumata. Kuidas teie seda näete? Kuidas sellega tegelikult ikkagi on? Kas te tunnete rahandusministri kui selle valdkonna spetsialisti tuge ja näete läbirääkimistel tema pühendumist Rail Balticu rahastamismurede lahendamisele?

15:49 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Ma tunnen kõigi valitsuspartnerite tuge sellele, milles me oleme kokku leppinud, sh Rail Balticu valmimisele. Ma tunnen ka tuge, mida täna annab rahandusminister. Mitte ükski minister pole valitsuse nõupidamisel ega mujal öelnud, et kuule, teeme kuidagi üht- või teistpidi – austatud või lugupeetud Riigikogu liige Saar –, et seda Rail Balticut ei tuleks. Ka koalitsioonilepingus on ju mainitud, et juhul, kui Euroopa Liidu järgmine eelarveperiood ei taga Rail Balticu projekti ootuspärast 81%-list kaasrahastust, siis vaatame projekti tasuvuse, trassi, ajakava ning kohalikud peatused üle, seni aga jätkame tegevusi, mis toetavad Eesti taristut laiemalt. Ma arvan, et ma olen umbes viis või kümme korda öelnud sedasama lauset ja sedasama mõtet eelmise valitsuskoalitsiooni ajal, kui tegime meeldivat koostööd ka teiega ja teie erakonnaga. Kui midagi peaks järgmises Euroopa Liidu eelarves näiteks rahastamise

protsendi osas muutuma, siis on minu kohustus, valitsuse kohustus tulla sellega Riigikogu palge ette ja arutada, mida me edasi teeme. See põhimõte on isegi kolme Balti riigi kokkuleppesse sisse kirjutatud. Ma saan aru, mida te ütlete. Jah, üks valitsuserakond ei ole seda projekti toetanud – kui räägime valimiseelsest perioodist –, aga selge on ju see, et koalitsioonilepe sünnib mingite kompromisside tulemusena. Ja kompromiss on olnud see, et kui kaasrahastuse protsent ei muutu või ei muutu vähemalt väga suuresti, siis me läheme projektiga edasi. Kui muutub, siis on ju tegelikult küsimus ka Riigikogule, et mis me edasi teeme.

Kas see on mahukas riigi panus seitsme aasta peale? Jah, see on mahukas riigi panus seitsme aasta peale, seda ei saa eitada. Aga võib öelda ka teistpidi, et kui – kordan veel, need on väga ennustuslikud summad, sest ehitushankeid ei ole tehtud – Rail Balticu Eesti-osa läheb maksma umbes 1,6 miljardit eurot, siis me loodame täna, et Euroopa Liidu rahastus katab sellest umbes 1,3 miljardit. Ka see summa on muidugi Euroopa Liidu maksumaksja raha, aga isegi 300 miljonit – võib-olla on seda rohkem või vähem, seda on täna keeruline lõplikult öelda – seitsme aasta peale on loomulikult suur summa. Me peame arvestama ka seda, et teatud rahastamine on tänaseks juba toimunud. On selge, et see projekt nõuab suurt rahastust. Nii et selles mõttes on ju rahandusministril õigus, et 300 miljonit seitsme aasta peale – vähemalt 300 miljonit – on suur raha. Aga ma ei tunneta täna, kui meil on käimas MFF-i läbirääkimised ja ei ole teada, milline saab olema kaasrahastuse protsent – teada on see, mis on ettepanekuna paberil, ja paberil on seesama protsent, mis kehtib käesoleval perioodil –, et nüüd soovitakse midagi muuta.

Kindlasti väärivad eraldi debatti minu meelest – ka teie tööte selle oma arupärimises välja – need Rail Balticu lisapeatused. Ja seda arvan ma küll, et sel teemal peaks olema heas mõttes julgem. Ei ole vaja piirduda ainult Ülemiste, Rapla või Pärnuga. Ma tean, et kokku on selles planeeringus markeeritud veel 12 kohaliku peatuse asukohad, ja minu meelest tuleks neid tõsiselt kaaluda – olgu need Harjumaal, ma ei tea, näiteks Luige, Saku, Kiisa või Assaku, või olgu need Raplamaal, näiteks Järvakandi või Kohila, või olgu need Pärnumaal, näiteks Kaisma, Tootsi, Kilksama, Surju või Häädemeeste. Need on võimalused, mida sellele trassile juurde ehitada. See kõik nõuab lisaraha, mis lisanduks sellele rahale, mida mina olen eelnevalt maininud, aga eks see rahastus ole peatustest ja juurdepääsuteedest olenevalt erinev.

15:54 Esimees Henn Pölluas

Jüri Jaanson, palun!

15:54 Jüri Jaanson

Suur tänu! Austatud peaminister! Mul on hea meel kuulda teie enesekindlaid vastuseid arupärimises esitatud küsimustele, sellist enesekindlust Rail Balticu projekt tegelikult vajabki. Ja mina ei soovi teid sel teemal kritiseerida. Vastupidi, ma väga loodan, et Rail Balticuga läheb nii, nagu te siin räägite. Aga me ei saa siiski üle ega ümber Riigikontrolli auditist ja selle tulemustest ning ei saa ka üle ega ümber sellest, et meie vastutav rahandusminister on sisemise motivatsioonita. Kõige selle tulemusena on Riigikontroll öelnud, et Rail Baltic võib praeguse mahajäämuse tõttu valmis saada viis aastat hiljem. Ka te ise tunnistasite, et ollakse kolm aastat maha jäänud. Sellele vaatamata loodate, et raudtee valmib õigel ajal ehk 2026, kuigi algselt pidi see valmima 2024. Ja nüüd ma küsingi, kas see juhtimise optimeerimine aitab. Te enne siin rääkisite, et see peaks nagu aitama. Aga millised on need mehhanismid, mis aitaksid juhtimist optimeerides seda ülejäänud protsessi kiirendada, et me jõuaks planeeritud tegevuste ajakavasse tagasi?

15:55 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile küsimuse ja hea sõna eest! Mida see siis sisuliselt tähendab? Minu arusaama kohaselt tähendab see eelkõige seda, et kolmes Balti riigis on üks ettevõtte, mis vastutab lõplikult lõpp-projekti eest, ehitushangete eest, tegeleb ehitamisega. Olgu siin ära öeldud, et kui midagi saab looduses valmis, siis bilansiliselt jääb see nii Eestis, Lätis kui ka Leedus selle riigi, ütleme, omandusse või bilanssi. Aga see tähendabki eeskätt seda, et projekteerimise ja ehituse etapis on see asi juhitud tsentraalselt ühe ettevõtte kaudu. See on see, mida oma sõnavõttudes ja palves on edastanud ka Euroopa Komisjon. See peaks andma kiirust juurde.

Nüüd, see on heas mõttes nii eestlaslik, kuidas me oleme numbrites kinni: kas ta valmib 2024 või 2026 või, ma ei tea, 2029? Loomulikult on see oluline. Eesti ja siinsed inimesed on minu meelest olnud väga

tugevalt raudteeusku, seda kõige paremas mõttes. Eri ajastutel, aastakümnetel on raudtee – olgu see siis kitsarööpmeline raudtee või tänapäeva võimas Euroopa standarditele vastav raudtee, kiirraudtee – olnud ikkagi väga tubli abimees Eesti inimestele. See, mida arupärijate esindaja, lugupeetud Riigikogu liige Saar mainis, et ei tea, kas raudtee Pärnusse üldse tulebki või ei tule – no Pärnu inimestele on raudteeühendus ja rongiliiklus olnud olulised. Ma usun, et nii on see täna ja nii saab see olema ka tulevikus. Tean ka neid inimesi, kes räägivad, kuidas Häädemeeste või Laiksaare kandist kitsarööpmelisel raudteel sõideti. Nii et mina usun küll, et tehakse jõupingutusi, et see raudtee saaks ühel hetkel olema. Seda raudteed ei tehta ju viieks või kümneks aastaks, raudtee on ikka pigem selline taristu, mis jääb püsima aastakümneteks kui mitte aastasadeks. Nii et jah, juhtimisskeemis oleks vaja parandada projekteerimise, ehitushangete ja ehitamise faase. See on peamine.

15:58 Esimees Henn Põlluaas

Toomas Kivimägi, palun!

15:58 Toomas Kivimägi

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud peaminister! Ka mina olen sunnitud tulema tagasi päeva, kui sa küsisid Riigikogu ees volitusi peaministri ametisse astumiseks. Ja olin minagi murelik koalitsioonileppe sõnastuse pärast, mida sa ise oled siin tegelikult juba korduvalt tsiteerinud ja mis, ütleme otse välja, avas tegelikult ukse n-ö Rail Balticu ehituse peatamiseks, kui vähegi selline võimalus tekib. Seesama tsiteeritud lause ütleb ju, et kui Euroopa Liidu poolne rahastamine ei ole vähemalt 81%, siis on peaaegu kõik võimalik. Ma olin selle üle juba tookord väga murelik. Nüüd, Pärnus on juhtunud nii, et kaasati EKRE ja kirjutati koalitsioonilepe, millesse on sisse saanud selline punkt: "Toetame Tallinna–Pärnu-suunalise reisirongiliikluse taastamist." Jutt ei ole Rail Balticust. "Toetame Tallinna–Pärnu-suunalise reisirongiliikluse taastamist." Nii on kirjas Pärnu koalitsioonileppes, mis ei ole küll veel volikogu mandaati saanud. Tahetakse taastada seda, mille sinu hea erakonnakaaslane Kadri Simson ministrina kinni pani. Kas sina saad aru, mis toimub? Või on tõepoolest lepitud sellega, et Rail Balticut ei tulegi?

15:59 Esimees Henn Põlluaas

Aeg on läbi!

15:59 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile, hea küsija! No nüüd ma tõesti vabandan. Kui ma veel kuidagi olen püüdnud siin kõnetoolis vastata neile Tallinna Linnavolikogu puudutavatele küsimustele – sest ma olen ju ka ise juba mitmendat põlve Tallinna elanik –, siis nüüd, kui pean hakkama vastama Pärnu Linnavolikogu puudutavatele küsimustele, läheb mul küll keeruliseks. Aga teil on muidugi õigus küsida ja nii võib küsida kõigi 79 omavalitsusüksuse kohta.

Kõigepealt Pärnu. Ma loodan, et Pärnu ebastabiilne olukord saab võimalikult kiiresti lahenduse ja kohalikele valimistele minnakse vastu tugeva koalitsiooniga. Te nimetasite koalitsioonilepet, mis, ma ei tea, kas on saanud allkirjad või ei ole, aga midagi ju sinna alla kirjutati. Ma vaatasin, et Eesti Rahvusringhäälingus oli selle kohta ilus uudis, inimesed olid seal rõõmsad ja õnnelikud. Te ütlete, et toetatakse Tallinna–Pärnu raudteeühenduse taastamist. Ma kirjutan sellele kahe käega alla. Kas te tõesti arvate, et nad mõtleavad kitsarööpmelise raudtee rajamist või hobuvankriga asjade vedama hakkamist? No ma ei usu. Ju nad mõtlevad ikka korraliku raudteeühenduse loomist, korralikku rongiliiklust. Ma saan aru, et teie soovite, et seal oleks fikseeritud: Ülemiste–Pärnu olgu 38 minutit, nagu Rail Baltic ette näeb. Ma saan aru, et te tahate viidet Rail Balticule. Aga ma arvan, et Eesti inimesed on palju konkreetsemad, pragmaatilisemad ja lihtsamad ning ütlevad, et kui rong sinna Tallinna ja Pärnu vahele tuleb, ju see siis on seesama raudteeühendus, millest täna ka riigi tasemel räägitakse. Mina ei ole kuulnud riigilt selliseid mõtteid, et teeme Rail Balticu ja siis ehitame veel ühe Pärnu–Tallinna ühenduse. Ma arvan, et see läheks küll võib-olla natuke liiale. Täpsustage see asi siis üle. Te olete ju Pärnu Linnavolikogu liige ja ma olen kuulnud, et käite volikogu istungitel aktiivselt kohal. Te saate ju alati selle ise üle küsida kas kirjaliku küsimuse või arupärimise vormis – ma ei tea, mis võimalused teil seal täpselt on. Aga igal juhul, kui te küsite, kas teha Tallinna–Pärnu vahele lisaks Rail Balticule veel üks raudtee, siis ma arvan, et seda läheb küll paljuks. Teeme parem raudtee Rohukülani valmis. Kui mitu rongi panevad ühes suunas Pärnu poole, siis ega see mõistlik ei ole.

Te ütlesite veel ühe väga valusa lause, mis muidugi mu kõrva kriipis. Te ütlesite, et see koalitsioonileppe

põhimõtte avas ukse Rail Balticu ehituse peatamiseks. Mina ütlen, et see on õige põhimõtte. Ma ei kujuta ette, kuidas Vabariigi Valitsus saaks selle projektiga edasi minna, kui Euroopa protsente muudab. See nõuab ikka väga tõsist dialoogi, diskussiooni siin Riigikogus. Mis siis üldse saab, kui see rahastus hakkab olema näiteks, fantaseerime, 50 : 50? See on ju kardinaalselt teine lähenemine, hoopis teised summad. Ma arvan, et see punkt on väga õigustatult koalitsioonileppesse sisse kirjutatud. Ja ma ütlen ausalt, et minu mäletamist mööda on ka see Balti riikide vahelises kokkuleppes umbes sarnaselt määratletud: kui kaasrahastuse osakaal muutub, siis vaadatakse projekt üle. Ma saan aru, et te tahate siit õngitseda sellist poliitilist ütlust, minna rahva ette ja öelda, et näete, see valitsus avas ukse – nagu te ütlesite – Rail Balticu peatamiseks. Palun kasutage siis oma sõnumi rahva ees tasakaalustamiseks ka minu sõnu ja öelge, et mina nii ei arva. Siis oleks see minu meelest aus mäng. Teie ütlete, et näete, see valitsus on halb ja paha, aga mina ütlen, et näete, see valitsus on toimekas ja püüab asju ära teha. Ja siis ongi hästi.

16:03 Esimees Henn Põlluaas

Annely Akkermann, palun!

16:03 Annely Akkermann

Suur tänu, härra juhataja! Härra peaminister! 13. jaanuaril tuli Riigikogu liikmete ja ka valitsuse liikmete postkasti, sh teile, kiri, milles on neli rida: "Eestile kahjulik Rail Balticu projekt on mõistlik peatada. Vältimaks korvamatut kahju loodusele ja majandusele, on taristu arendamisel arukas kasutada olemasolevaid raudteekoridore, nagu on korduvalt nõudnud ka avalikud kirjad ja erinevad ühiskondlikud organisatsioonid." Sellele kirjale on alla kirjutanud, ma ei tea, kindlasti üle saja ajakirjaniku, luuletaja, kunstniku, laulja ja ka eri elualadelt pärit teadlase. Kas te saate neile öelda, et Rail Balticu ehitamiseks Pärnu kaudu võeti 2014. aastal vastu valitsuse otsus – öelda neile otsesõnu, et nad saaksid aru, et seda protsessi ei pöörata tagasi, ja öelda ka Pärnu inimestele, et seda protsessi ei vaadata ümber, pöörata tagasi ega sulgeta?

16:04 Esimees Henn Põlluaas

Aeg on läbi. Aitäh!

16:04 Annely Akkermann

Aitäh!

16:04 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Ausalt öeldes, kui te küsite, kas ma saan öelda, et see otsus tehti 2014, siis minul küll ei ole praegu selle konkreetse aastaarvu kohta infot võtta. Aga see põhimõtte, millele te viitate, on küll õige. Kui hakata rääkima trassi muutmisest, mida praegusel hetkel RBR ja RBE ka natukene ju teevad, et leida paremaid lahendusi eelprojekti lõppfaasis, siis mina olen öelnud, et täna on minu meelest oluline minna eelprojektiga edasi ehitusfaasi, sest niipea, kui me teeme siin ühe jõnksaka sisse või muudame tee otsemaks, tähendab see jälle lisakuud. Need asjad on praeguseks läbi vaieldud, nagu ma ütlesin, mõned avalikud kohtumised on veel ees.

Nüüd, mina suhtun sellesse kirja ja igasugusesse muusse ühiskonnast tulevasse signaali väga tõsiselt. Loomulikult tekitab suur investeering, üsna lai raudteekoridor küsimusi, kuidas me oma loodust hoiame ja – nii nagu ka Kalvi Kõva siin muretseb – kas on piisavalt maavarasid, ressursi. See kõik on ju õige ja üks nendele inimestele tuleb ka tõsiselt vastata. Kui räägime Rail Balticu kaudu Eesti ühendamisest Kesk- ja Lääne-Euroopa raudteevõrgustikuga, siis hetkel on minu teada plaanis rajada siia ca 21 kilomeetrit müratõkkeseinu, üle 80 silla või viadukti, 24 ökoviadukti meie loomakestele ja umbes 8 kergliiklustee tunnelit. Oluline on ka kahepaiksete läbipääsu tagamine, neid kohti on umbes 80. Selliseid asju tuleb loomulikult silmas pidada.

Nüüd, majandusliku mõjuga seoses tootsin ma võib-olla ühe asja välja – ehkki ma ei tea, kui palju te tahate seda majanduse alla panna, võib-olla paigutaksite selle hoopis keskkonna või liiklusohutuse alla. Ernst & Youngi 2017. aasta analüüsi kohaselt liigub 2035. aastal Rail Balticu riikides põhja-lõuna suunal 465–481 miljonit tonni kaupa. Samuti on selles analüüsis öeldud, et RB turunduspotentsiaal – arvestades seda, et kaubad liiguvad maanteel ja meritsi – on kokku ca 13–20 miljonit tonni aastas ning 2035. aastal on turu osakaal seega 2,9–4,2% kogumahust. Kui me räägime Rail Balticust, siis just

liiklusohutusega seoses võib tuhatkond rekat ööpäevas – isegi on öeldud, et 1600 rekat, aga noh, tuhatkond rekat ööpäevas – tegelikult liikuda Tallinna–Pärnu–Riia või Tallinna–Pärnu–Ikla vahelt raudteele. See peaks igal juhul olema keskkonnasõbralik ja ühtlasi aitama tagada liiklusohutust.

16:08 Esimees Henn Põlluaas

Andres Sutt, palun!

16:08 Andres Sutt

Aitäh! Hea peaminister! Ma jätkan rahastuse teemal. Rail Baltic on kindlasti kõige olulisem infrastruktuuri projekt, mida me hetkel arendame – kui pikemat perspektiivi silmas pidada. Teie vastustest kõlas läbi ebakindlust seoses sellega, kui suures ulatuses selle rahastus ikkagi on tagatud ning kas senine rahastuse proportsioon Eesti ja Euroopa Liidu vahel säilib. Minu arusaam Euroopa Komisjoni vestlustest ja vastustest on see, et seda proportsiooni ei ole mitte keegi soovinud avada. 85% moodustab Euroopa Liidu rahastus sõltumata sellest, kas me räägime järgmisest eelarveperioodist või ülejärgmisest eelarveperioodist. Milline on teie arusaam selles küsimuses?

16:09 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile! No see on nüüd huvitav olukord. Teie ütlete, et siin antakse ebakindlaid vastuseid, aga enne öeldi, et antakse kindlaid vastuseid – seegi tuli opositsioonist. Nii et võta sa kinni, kuidas sellega on. Aga eks ilu olegi vaataja silmades.

Kõigepealt, te ütlete, et see on kõige olulisem projekt. No ma ei oska öelda, kas see just kõige olulisem on, aga oluline on see kindlasti. Üks väga oluline projekt. Ma lihtsalt ütlen siia kõrvale, et me ei saa üle ega ümber ka elektrivõrgu sünkroniseerimisest. Mina pean sedagi väga oluliseks projektiks, seda, et Eesti, Läti ja Leedu elektrivõrk saaks sünkroniseeritud. Ja siin me teeme tegelikult juba päris head minekut selles MFF-i läbirääkimiste perioodis.

Nüüd, te küsite selle kohta, kas on olnud kuulda, et CEF-i protsenti muudetakse, st kas see võiks olla midagi muud kui 85% : 15%. Selge on see, et Riigikogu peab neid läbirääkimisi oma tasandil ning mina pean neid läbirääkimisi oma töö- või ametikaaslaste tasandil. Mulle ei ole praegusel hetkel pandud mitte ühtegi teist protsenti laua peale, kui me räägime CEF-ist. Aga kui me räägime kaasfinantseerimisest üldiselt, siis on protsente esitatud väga erinevaid. Näiteks alles hiljuti võitlesin ma ju Brüsselis ühtekuuluvuspoliitikaga seoses. Eesti kaasfinantseeringuks pandi 45%. Ma ütlesin, et ei, me ei saa sellega kuidagi nõus olla. Elujärg on paremaks läinud, jõukus on suurenenud. Aga kolmekordne hüpe 15%-lt 45%-le? See ei ole mõistlik. Nüüd on nad õnneks selle alla toonud. Härra Sutt, kuulake ka! See ei ole enam 45%, see on 35%. Aga ikkagi, ma arvan, et me peaksime võitlema, et seda veelgi vähendada.

Räägime edasi. Ega see ei ole ainuke protsent, mille eest me seisame. Võtame näiteks Euroopa Liidu rahastuse, mis on seotud maaeluküsimustega, põllumajandusküsimustega. Siin on samamoodi. Mina arvan, et me peaksime seisma selle eest, et kaasrahastust vähendada. Hetkel on välja pakutud, nagu te väga hästi teate, 55% : 45%. Siin tuleb samamoodi selle eest seista, et kaasrahastust vähendada. Ühel hetkel võidakse meile öelda, et ka CEF-is me vähendame kaasrahastust. Siin tuleb seda positsiooni hoida ja kaitsta. Aga see ei tähenda, et see on lõpuni kokku lepitud. Nagu ma ütlesin, me ei tea, kui suur see MFF saab olema. Ja ma tuletan siin meelde neid mõtteid, kui mul oli viimati võimalus olla Euroopa Liidu asjade komisjoni ees. Kui ma ülemkogule läksin, siis ütlesin ka seal sellise lause, et aga Euroopa Liidu eelarve maht, mõned ütlevad, et see on 1,0%, ja see võib ju kaardid täielikult ümber mängida, kui see nii jääb. Muidugi te raputate pead, te tunnete Euroopa Liidu fiskaalpoliitikat paremini. Aga ma ütlen, et seal on täna riigid, kus on 1,0%. Viimasel korral oli ülemkogus neli riiki, kes ütlesid 1,0% ja mitte grammigi rohkem. Võib-olla tõesti me päeva lõpus ütleme, et soomlaste ettepanek oli vaata et veel õige hea – 1,07%, nagu me mäletame. Ka siis öeldi ju, et see ei kõlba. Eesti on siin ikkagi hoidnud positsioon, et me peame Euroopa Liidu tugevust hoidma. Me oleme öelnud, et see võiks olla 1,16%. Võtame kõik need digilahendused, keskkonnasoovid, piiride kaitse, turvalisuse, kaitsepoliitika. Euroopa Liidul tekib kogu aeg uusi ambitsioone. Mulle väga meeldis minu hea ametikaaslase Luksemburgi peaministri ütlus seal sissepääsul või sealsel *doorstep*il, et ühelt poolt me räägime kogu aeg uutest ambitsioonidest, sellest, et Euroopa Liit peab olema ambitsioonikam, ja siis ütleme, et aga vähem raha, vähem vahendeid. Seda on, teate ju ise, väga raske kokku panna. Nii ei saa. Aga ma olen nõus, et seda proportsiooni tuleks igal juhul hoida. Ja ma tänan teid toe ja koostöö eest! See on praegu oluline.

16:13 Esimees Henn Põlluaas

Mart Võrklaev, palun!

16:13 Mart Võrklaev

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud peaminister! Kuulanud teie vastust kolleeg Kalvi Kõvale, tahan ma järjekordselt kiita teid selle entusiasmi eest, kui ütlesite, et kohaliku teehoiu raha tuleb suurendada. Aga ma siiralt loodan, et see entusiasm meil ei kao, kui hakkame õige pea riigi eelarvestrateegiat või 2021. aasta riigieelarvet arutama. Elu on näidanud – kohalikust omavalitsusest tean seda hästi –, et see raha ei kata isegi tavalist hooldustoetust, rääkimata teede investeeringutest. Aga küsimuse juurde. Te rääkisite väga entusiastlikult kohalikest peatustest. Olles eelneva töö jooksul palju suhelnud projekteerijatega ja kogu selle RB meeskonnaga, siis jah, lõpuks oldi nõus need kohalikud peatused projekti joonistama, aga alati käis sinna juurde lause, et vaja on ka valitsuse ja riigi suunist ning otsust, et need ka valmis ehitataks. Mul on hästi konkreetne küsimus: millal tuleb valitsuselt reaalne otsus, et need peatused valmis ehitatakse, ja samamoodi ka rongide kohta? Peatused võivad olla, aga ka rongide kohta tuleb otsus teha ...

16:14 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh!

16:14 Mart Võrklaev

... ja see otsus tuleb teha pikalt ette.

16:14 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile hea sõna eest! Eks elu olegi must ja valge, üks ütleb üht, teine ütleb teist ja ju see tõde on seal kusagil vahepeal – nagu öeldakse, kirik keset küla.

Aga ma tahan öelda seda, et te teate ju isegi, et viimastel aastatel on Eesti kohalikke omavalitsusi võetud väga tõsiste partneritena. Ei ole nii, et me ütleme riigina, et teeme mingeid muudatusi, aga kohalikele omavalitsustele raha ei anna. Ju te ise väga tubli endise kohaliku omavalitsuse juhina tunnetate, et need otsused, mis siin viimase kahe-kolme aasta jooksul on tehtud, on andnud KOV-idele ikka väga palju lisaraha. Alustame tulumaksuprotsendi suurendamisest ilma ülesannete panekuta, võtame alushariduse, kus riik on toetanud lasteaiaõpetajate palkade suurendamist ja lisaraha maksmist. Ma usun, et need on KOV-e aidanud. See teede osa on tõesti ka minu jaoks positiivne. Aga nüüd te tulite muidugi ühe valusa teema juurde, milleks on RES ja riigieelarve tulevikus. Ma saan aru, et me räägime praegu Rail Balticust, aga ma ei saa kuidagi mööda minna tänasest majandussituatsioonist. Vaadates välisturgude uudiseid, siis te olete kindlasti kursis sellega, et esmaspäeval peatati näiteks Wall Streetil 15 minutiks kauplemine. Jutt on muidugi eeskätt sellest, mis toimub maailmas koroonaviiruse taustal. Ja kindlasti avaldab see mõju ka majandusele, finantsturgudele. Nii et mul on hea meel, et rahandusminister on heas mõttes haaranud härjal sarvist. Meil on ka kabineti otsus. Minu teada täna kell 15 on ta kokku kutsunud võimalikult laiapindse koosoleku, kutsutud on ka Eesti Pank, et arutada võimalikke majanduslikke ja fiskaalseid mõjusid. Nii et kui öelda täna, et näete, eelarve või RES saab olema selline, võib see tänane situatsioon, see, mis maailmas toimub, tegelikult päris palju kaarte segamini lüüa.

Nüüd tulen teie küsimuse teise poole juurde. Te küsite, millal saab täpselt teada, kui palju peatusi ja konkreetset mitu rongi tuleb. Hetkel me veel selles staadiumis ei ole. Nagu ma ütlesin, siis eelprojekteerimine on lõpufaasis. Mina olen öelnud, et võiksime 17 objektiga edasi minna, võtta see eelprojekt ikkagi aluseks, et minna kiiresti ehitushangetega edasi. Aga loomulikult, üks ühel hetkel see teema lauale tuleb. Kui MFF on paigas ja uus juhtimisskeem on paigas, siis tuleb ära otsustada, kuhu need peatused teha. Mina isiklikult toetan seda plaani, et neid kohalikke peatusi peaks olema rohkem kui ainult Ülemiste, Rapla ja Pärnu. Igal juhul rohkem! Ma usun, et siin tuleb kindlasti nõu pidada ka Riigikoguga, et vaadata, kuidas Riigikogu seda asja näeb. Aga jah, täna see faas meil kindlasti veel käes ei ole.

16:18 Esimees Henn Põlluaas

Kristina Šmigun-Vähi, palun!

16:18 Kristina Šmigun-Vähi

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud peaminister! Mulle jäi kõrvu, kuidas te mainisite ühes vastuses, et Rail Balticu raudtee saab valmis kas 2024 või 2026 või 2029 ja et teie selles ajalist probleemi üldiselt ei näe. Aga minu küsimus on järgmine: kas viivitused võivad seada ohtu Rail Balticu rahastamise? Kui me teame, et suurem osa rahast tuleb Euroopa Liidu ühisrahastusest, siis järsku võidakse kõigile selg keerata.

16:19 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Kõigepealt, loomulikult, mida rohkem me suudame ära kasutada käesoleva perioodi raha, seda parem. Ka siin peame olema kiired. Me ei saa öelda, et käes on 2020 ja ärme enam pingutame. Vastupidi, ma tean seda, et Eesti teeb täna kõik, et leida ka sellest perioodist lisaeurosid, lisamiljoneid, mis panustada Rail Balticu projekti valmimisse. Mina ei ole öelnud, et Rail Baltic saab valmis ühel, teisel või kolmandal aastal. Nendest aastaarvudest on räägitud. Aga selles mõttes see murekoht, millest te rääkisite, on loomulikult täiesti olemas. Kas meile täiesti selg pööratakse? Ei, seda ma ei usu. Aga ma arvan, et meil on tark käituda täna nii kiiresti kui võimalik. Loomulikult ei saa me teha ülejala otsuseid, aga tasub tegutseda nii kiiresti kui võimalik – see oli ka see, mida ma härra Jaansonile vastasin, et eeskätt juhtimisskeem hakkab meie tegevust natukene pidurdama –, et saada mitte ainult järgmisel perioodil, vaid ka sel perioodil rahastust. Öelda täna, 9. märtsil 2020. issanda aastal, mis kuupäeval täpselt see suur projekt, rahvusvaheliste investeringute projekt, valmib – eks ta üsna keeruline ole, sest muutujaid on rohkem kui üks. Aga jah, ma ütlesin ju ka arupärimises, et me töötame selle nimel, et Rail Baltic saaks tähtjaks valmis.

16:20 Esimees Henn Põlluaas

Riina Sikkut, palun!

16:20 Riina Sikkut

Aitäh, hea esimees! Hea peaminister! Olgu tegemist kõige olulisema infrastruktuuriprojektiga või ühega olulisimatest infrastruktuuriprojektidest, selline asi saab päriselt teostuda ainult siis, kui kogu valitsus selle nimel ühiselt töötab. Kahtlemata peavad nii MKM, Keskkonnaministeerium kui ka Rahandusministeerium panustama, et sellisel skaalal olev projekt päriselt realiseeruks. Ametlikult on ülalpidamiskulud hinnatud umbes 10 miljoni euro kanti, seevastu Martin Helme on omal ajal intervjuus öelnud, et noh, kulub vähemalt 50 miljonit eurot. Ja kui ta oli küsinud, kust see lisaraha võetakse, oli ta saanud vastuseks, et asutusi pannakse kinni ja dotatsioone tõmmatakse koomale, praamipilet Saaremaale läheb kallimaks, rongipilet läheb kallimaks, bussipilet läheb kallimaks, maakondlikke bussiliine hakkab vähemaks jääma, veel rohkem päästekomandosid tõmmatakse koomale, vähem politseinikke jääb tänavatele. Kas te oskate öelda, milline on prognoos ülalpidamiskulude osas ja kas rahandusminister on võrreldes oma varasema intervjuuga seisukohta muutnud ja ikkagi näeb Rail Balticus olulist projekti, millesse ka tema peab andma panuse, et see teostuks?

16:22 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile! Nojah, te kasutate nüüd siin ühe poliitiku tsitaate kavalalt ära, loete vastused ette, aga ei täpsusta, millal need on antud. Aga mulle jälle ei ole antud võimalust teilt selle kohta üle küsida. Loomulikult ma vastan teile.

Kõigepealt tahan ma öelda, et rahandusminister Martin Helme töötab kindlasti valitsuse ühiste eesmärkide huvides, nagu ka mina ja Isamaa seda teeme. Eks enne koalitsioonileppe sõlmimist ole ikka ju erinevaid poliitilisi soove ja põhimõtteid olnud ning selles ei ole midagi halba, vastupidi, see on hea, et on erinevaid maailmavaateid ja nende põhjal püütakse kokku panna koalitsioone. Täna on see koalitsioon sündinud – hea koalitsioon, väga hea koalitsioon on sündinud. Ma usun, et ka teie nõustute minuga.

Küsimus on nüüd selles, kes kuidas ja mis määral töötab selle nimel, et Rail Baltic valmis saaks. Nagu ma ütlesin, töötavad minu meelest kõik selle nimel. Ma ei näe, et keegi paneks praegu jalga taha. Aga ma ütlen veel kord, et kui muutuvad rahastuse põhimõtted, siis tuleb tõsiselt järele mõelda, mida me edasi teeme. Kui suured on ülalpidamiskulud? Jah, ma tean ka seda 10 miljoni juttu, rohkem kui poolteist aastat tagasi öeldi mulle, et see on ca 10 miljonit. Kogu aeg need summad täpsustuvad. Muide,

teie enda fraktsioon ju esitas arupärimise. Ma ei tea, miks te ei pannud seda ülalpidamiskulude küsimust sinna sisse. Oleks täiesti võinud panna, oleks väga huvitav olnud selle üle siin viimaste andmete põhjal diskuteerida. Te olete ka ise sellele arupärimisele alla kirjutanud. Aga põhimõtteliselt tuleb midagi ju ka raudtee kasutamise tasust tagasi, olenevalt sellest, kui paljud seda raudteed hakkavad kasutama. Eeskätt pean ma siin loomulikult silmas kaubavedusid ja kaubaronge. Loodame, et neid on võimalikult palju. See on nüüd see küsimus, millele ma vastasin, et kas me suudame saada selle projekti ühise juhtimise alla peale RB valmimist või ei suuda. See on minu meelest ladusa raudteeliikluse jaoks ääretult oluline.

Kokkuvõttes tahan ma öelda, et selliste taristu- ja ühistaristuprojektide puhul me näeme ju alati doteerimist, peaaegu alati, kui teeme selliseid suuri riiklikke investeeringuid. Olgu see, ma ei tea, ühendus suursaartega, seal on doteerimine, piletihinna osas on doteerimine. Nii et kui küsimus on, kas see tuleb täpselt nulli või mitte, siis eks seda majandusmudelit kogu aeg uuendatakse. Kui esitate selle kohta arupärimise või teil on küsimus, siis ma võin neid andmeid siin uuendada ja paluda teile saata, et näeksite, kuidas nende ülalpidamiskuludega on. Teate, ma teengi nii, kui te lubate, et te ei protesti. Ma palungi, et need ülalpidamiskulude arvestused 2020. aasta märtsi seisuga teile saadetak, ja kui lubate, siis lasen ka end sinna CC-reale panna.

16:25 Esimees Henn Põlluaas

Aivar Sõerd, palun!

16:25 Aivar Sõerd

Austatud peaminister! Vaat, kui tore, et te lubate andmeid saata. Te hiljaaegu saatsite ka mulle andmeid – ma küsisin konkreetset ehitusetappide kohta. Tuli tabel, aga see oli niivõrd vähe ülevaatlik ja vähe detailne. Ma tahaks neid andmeid saada natuke detailsemalt, võib-olla oskate kohe mulle vastata. See vastus, mille te saatsite, pigem süvendab kahtlust, et praeguse finantsperioodi vahendeid ei õnnestu ära kasutada, kuna mahajäämus on väga suur. Ma vaatasin konkreetset käesolevat aastat ja siit ei ole loe välja rohkemat kui üksnes seda, et 20 miljoni eest on ehitusi. Siin on see palju räägitud Saustinõmme viadukt, siis üks ristmeväli ja lisaks üks või kaks – raske välja lugeda – öko dukti. Ja kõik, kogu lugu! Ma saan aru, et 165 miljonit on vaja ära kulutada. Kas te oskate öelda, mis ehitused on sel aastal veel plaanis peale nende, mida ma nimetasin?

16:26 Esimees Henn Põlluaas

Aeg on juba ammu läbi. Aitäh!

16:26 Aivar Sõerd

Ja ega see tempo äkki liiga suur ei ole? Ehitustempo.

16:26 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Taas kord pean ma härra Sõerdile ütlema, et me oleme teiega täiesti ühel meelel, kui räägime ehitustempost. Ka mina soovin, et oleksime kiiruse osas palju ambitsioonikamad, nii et selles asjas olen teiega täiesti ühel meelel. Ma tõesti võib-olla ei öelnud oma headele ametikaaslastele, et ei tasu saata Riigikogu liikmele Aivar Sõerdile selliseid üldiseid põhimõtteid, vaid et teile tuleb saata detaile, sest te olete alati olnud väga detailne, just rahaasjades. Ma palun, et detailsuse astet tõstetaks märgatavalt ja et kogu info, mis riigil täna 2020. aastal kulutatava raha kohta on, edastataks teile nii kiiresti kui võimalik. Nii et ma palun teie ees vabandust, kui see info ei ole olnud piisavalt detailne. Kui te küsite, kas ma suudan teile täna sendi täpsusega öelda, kuhu 2020. aastal raha läheb, siis lubage mul enne vaadata korra veel oma viimased andmed üle ja detailne info saab teile edastatud nii ruttu kui võimalik. Nii et ma võtan seda kriitikat arvesse, mis puudutab teie öeldut, et andmed ei olnud piisavalt detailsed. Võib-olla oli see ka minu süü, sest ma ei öelnud ametnikele, et siin ei ole vaja edastada üldpõhimõtteid, vaid härra Sõerd tahab alati väga detailset asja. See on õige lähenemine ja nii peabki olema.

16:27 Esimees Henn Põlluaas

Katri Raik, palun!

16:27 Katri Raik

Hea eesistuja! Hea peaminister! Sõidan igal nädalal mitu korda Tallinna ja Narva vahel rongiga ja rõõmustan väga selle üle, et rongiliiklus on läinud aastaga 20 minutit kiiremaks. Ma olen natuke mures Pärnu inimeste pärast, sest mõned aastad tagasi oli juttu Lelle ja Pärnu vahelise raudteejupi ümberehitamisest, mis oleks liiklust kiirendanud. Selle maksumus oli väidetavalt 17 miljonit. Samas otsustati toona panna raha Pärnu lennujaama rajamisele. Kuid nüüd ei ole Pärnul ei erilist lennuühendust, mida oligi arvata, ega ka kiiret rongi. Nad peavad veel kümme aastat ootama. Milline on selles asjas teie seisukoht? Olgu Pärnuga, kuidas on, aga milline on teie seisukoht Tartu, Narva ja teiste suundade suhtes? Mida plaanib valitsus teha, et me saaks kiiremini liikuda? See on väga oluline, ka 20 minutit – nagu te väga hästi teate – ja ka 10 minutit on suur ajavõit.

16:28 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile küsimuse eest! Tõsi, see oli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna, toonase IRL-i ja Keskerakonna koalitsioon, kes otsustas, et Lelle–Pärnu tuleb praegu sulgeda ja et investeringut sellesse raudteesse pole mõtet hetkel teha. Tõesti, seal oli kiirus vist jupiti kahanenud isegi alla 60 km/h, kui mitte veel rohkem. Ja tõesti, Pärnu lennujaama rajamine oli toonase koalitsiooni soov, mis taheti lepingusse sisse kirjutada. Kui ma ei eksi, siis oli selleks ette nähtud umbes 20 miljoni eurot. Minu teada ei ole seda raha veel lõpuni realiseeritud, seal on tekkinud ka vist vaidlused lähikinnistute osas, noh, maade küsimuses ja selles ehituses. Aga mina küll usun, et kui see raha ühel hetkel realiseeritakse, aitab see Pärnule kui turismipiirkonnale palju kaasa.

Teie küsimuse teine pool. Te küsisite Tallinna–Tartu ja teiste lõikude raudteeühenduse kohta, et mis on siin plaan. Valitsusel on olnud konkreetne plaan. Tuleb tunnistada, et kahjuks väga palju neid näiteid ei ole. Kui vaatame viimast 30 aastat, siis näeme, et neid lisakilomeetreid on raudteedesse tulnud ikka ääretult vähe. On vist olnud Koidula. Mulle meenub Koidula piiripunkt ja siis meenub mulle veel Riisipere–Turba. Oli tore, kui see sai avatud, see ca 6 kilomeetrit. Turbas oli palju inimesi, kes ütlesid, et nad pole, ma ei tea, 25 aastat reisirongi näinud. Nii et mina arvan, et see oli väga õige samm, et see Turbasse sai viidud. Ja kui te küsite, mis saab edasi, siis plaan on liikuda edasi ikkagi Rohuküla suunas, taastada rongiliiklus Tallinna–Haapsalu liinil ja minna sealt edasi Rohukülani. See on ka Hiiumaa jaoks väga oluline, nii et ma toetan seda. Nüüd, kui te küsite Tallinna–Tartu ja Tallinna–Narva kohta, selle kohta, mida valitsus nende suhtes on soovinud teha, siis valitsus on soovinud ja kindlasti ka teeb seda, et suurendab nii palju kui võimalik reisirongide kiirust.

Teine suur teema on minu meelest seotud keskkonnaga. Näiteks olen ma endalt järjest rohkem ja rohkem küsinud – ja ma tänan siin keskkonnaminister Rene Kokka, kes selle eest väga tugevasti seisab –, et miks ei võiks me otsustada, et viime teatud osa rongiliiklusest vesinik tehnoloogia peale. No me oleme teinud otsuse, et rongiliiklus peaks olema elektrifitseeritud, aga ma täiesti kaaluksin ka vesinik tehnoloogiat. Ma olen kohtunud Eesti ettevõtjatega ning nad on öelnud, et teatud miljonite suunamine Elroni rongidesse annab võimaluse viia need rongid vesiniku peale. Nii et arvestades keskkonna dimensiooni ja Eesti enda võimekust, siis ma kaaluksin seda võimalust täiesti tõsiselt. Kui te küsite, mis plaanid meil on, siis ma ütlen, et see ongi üks plaan. Kindlasti on see üks plaan. Ühelt poolt me oleme öelnud, et tuleb elektrifitseerida, aga teiselt poolt ütlesin ma, et võib-olla tuleks samm kaugemale minna ning valida vesinik tehnoloogia. Nüüd edasi. Valitsus on otsustanud osta kuus uut rongi. Ma võib-olla eksin, aga arvan, et praegu on meil ronge 38 või umbes nii, ning plaanis on lähiaastatel osta sinna parki veel kuus uut rongi. Nagu te ka ise välja tõite, siis mõnda nendest hakatakse kasutama Tallinna–Tartu või Tallinna–Narva vahel. Need on peamised suunad.

16:32 Esimees Henn Pölluas

Helmen Kütt, palun!

16:32 Helmen Kütt

Suur aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud peaminister! Ka mina olen raudteeusku ja sõidan väga tihti Viljandi ja Tallinna vahet rongiga, nii et mul kõrv lausa puhkab, kui te rongiliiklusest nii hellalt ja hoolivalt räägite. Aga kuulates seda Rail Balticu teemalist arutelu, tekkis mul siin saalis istudes hoopis selline küsimus. Võib-olla kõik teavad seda, aga mina ei tea ja võib-olla ka mõni pealtvaataja ei tea. Kui nüüd peakski juhtuma nii, et rahastamise suhe muutub ja nähakse ette teistsugune protsent, siis tuleb

kaaluda, mis saab edasi. Ja kui edasi peaks otsustatama nii, et seda raudteed ei saa ehitada, sest kulud on riigile liialt suured, siis mida see Eesti riigile tähendab? Te võite mulle ka kirjalikult vastata, kui te vastust praegu ei tea. Ei tarvitse pärast küsida, kas ma olen väga solvunud, kui te kirjalikult vastate. Võite vastata ka kirjalikult. Mida see tähendab Eestile juba kasutatud vahendite osas? Kas sel juhul tuleb need tagasi maksta? Või kui muutus tuleb Euroopa Liidu poolt, siis kas kõik jääb nii, nagu on? Mida see endaga kaasa toob, kui siin on sellised kõhklused ja ka osapoolte vahel ei ole päris ühtset kindlat seisukohta?

16:34 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile! Ma olen Nõmme poiss ja võib-olla sellest tuleb ka see, nagu te ütlesite, armastus ja hellus rongiliikluse vastu, sest Nõmmel on alati see ühendus – olgu siis Rahumäelt, Hiiult või Nõmmelt Balti jaama suunas – oluline olnud.

Nüüd, mida rahastuse muutmise tähendada võib? See on hea küsimus. Põhimõtteliselt on dokumentidesse sisse kirjutatud – ka Euroopa Komisjon on olnud üks pool – ja me oleme seda ka öelnud, et rahastuse põhimõte peaks jääma sarnaseks. Tegelikult on see väga õigustatud küsimus ja siin oleks vaja juriidilist analüüsi. Kõige kergem vastus on, et ju toob rahastuse muutmise kaasa uued läbirääkimised Euroopa Komisjoniga. Kui rahastust muudetakse, siis kas see tähendab seda – teil on õigustatud küsimus –, et trammiliiklus Tallinna piires või kesklinnast lennujaama tuleb kinni maksta või ei tule? Kas Saustinõmme tuleb kinni maksta või ei tule? Eks see kindlasti tähendab mingeid uusi, täiesti uuel platvormil peetavaid läbirääkimisi. Aga Eesti ei tööta praegu selle nimel. Eesti töötab selle nimel, et see ühendus valmiks. Kui küsida, kas selline süvajuriidiline analüüs on tehtud – no vaevalt, et on tehtud. Kui soovite, siis saan paluda selle bürokraatia masinavärgi tööle panna, ent see tõenäoliselt maksab midagi. Aga kui Riigikogu liige palub, siis saab selle ära teha ja ilusti teile saata. Nii et andke siis teada, kui te seda soovite.

16:35 Esimees Henn Põlluaas

Jaak Juske, palun!

16:35 Jaak Juske

Lugupeetud esimees! Hea peaminister! Te kindlasti teate, et selle aasta sügisel möödub 150 aastat hetkest, kui avati Balti raudtee, mis tegelikult pani tänapäeva Eestile paljusi aluse ja aitas kaasa sellele, et eestlastest sai üldse linnarahvas. Et Eesti riik püsima jääks, on oluline, et kriitilisel hetkel jõuaksid meie liitlaste väed kiiresti Eestisse. Ja siit küsimus: kui palju on Rail Balticu planeerimisel arvestatud sõjaväe vajadustega ja kas on plaanis taotleda Rail Balticule toetust ka Euroopa Liidu plaanitavast sõjalise mobiilsuse eelarvest? Milline seis euroliidu eelarveläbirääkimistel üldse on seoses sõjalise mobiilsuse eelarvega? Kas see summa ikka jõuab lõpuks eelarvekavasse ja kui suur see summa olema saab?

16:36 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Härra Juske, ajalooteadmistes ma teiega kindlasti ei konkureeri. Ma kuulan alati suure huviga, mida te ütlete, ja püüan seda talletada. Minu arust olete te ka Facebookis väga aktiivne, nii et ma olen selle eest igal juhul tänulik.

Nüüd sellest sõjalisest mobiilsusest: kas sellega on arvestatud? Jah, on arvestatud. Kas on arvestatud rahaliselt? Jah, esialgsetes prognoosides on arvestatud, et ka Eesti võiks sealt teatava rahalise panuse saada. Ma pean silmas seda 213 kilomeetrit. Kui te küsite, kui palju Eesti võiks saada, siis on see summa hetkel üsna tagasihoidlik – see võiks olla, ma ei tea, suurusjärgus 30 miljonit seitsme aasta peale. Kui te küsite, mis seisus on sõjalise mobiilsuse osa täna Euroopa Liidu eelarves, siis lühivastus on, et seda eelarvet pole kokku lepitud, nii et see pole mingis seisus. Kui seda natukene täpsustada – ja ma kindlasti olen valmis seda tegema –, siis noh, viimasel ülemkogu istungil oli neid ettepanekuid ju laual erinevaid. Mida tehti? Kuidas seda eelarvet kokku leppida? Noh, oli ka neid ettepanekuid, mis sõjalist mobiilsust enam üldse ette ei näinud. Nii et selline see seis praegu on.

16:37 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Kuna igale Riigikogu liikmele oli ette nähtud üks küsimus, siis Aivar Sõerd jääb teisest ilma ja rohkem küsimusi peaministrile ei ole. Kui on soovi, siis nüüd on võimalik avada läbirääkimised. Aga mulle tundub, et selleks soovi ei ole. Ma tänan! Lõpetame selle arupärimise.

2. 16:38 Arupärimine Eesti Keele Instituudi kohta (nr 22)

16:38 Esimees Henn Põlluaas

Järgmine päevakorrapunkt, nr 2 on Riigikogu liikmete Heidy Purga, Erkki Keldo, Aivar Sõerdi, Vilja Toomasti, Annely Akkermanni, Signe Riisalo, Urmas Kruuse, Toomas Kivimägi, Yoko Alenderi, Kristina Šmigun-Vähi ja Liina Kersna 27. jaanuaril esitatud arupärimine Eesti Keele Instituudi kohta. Palun siia kõnepulti arupärijate esindajaks Riigikogu liikme Heidy Purga, talle vastab hiljem haridus- ja teadusminister Mailis Reps.

16:39 Heidy Purga

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Tõepoolest esitasime 11 reformierakondlasega haridus- ja teadusminister Mailis Repsile 27. jaanuaril k.a arupärimise Eesti Keele Instituudis toimuvate ümberkorralduste kohta. Kahtlemata on teada, et vahepeal on asjaolud muutunud, aga sellegipoolest ootame Mailis Repsilt vastuseid oma küsimustele. Näiteks, milliseid rakenduslikke tegevusi plaanib Haridus- ja Teadusministeerium loodavasse Keeleametisse üle viia? Teiseks, mida Eesti Keele Instituudist lahutada saaks, kui kogu rakendustegevus, näiteks sõnaraamatute ja muude keelerakenduste arendamine, põhineb Eesti Keele Instituudis tehtavatel teadusuuringutel? Kolmandaks, mida tehakse Eesti Keele Instituudis valesti, et olemasolevat on vaja ümber korraldada? Neljandaks, kuidas aitavad need muudatused kaasa eesti keele positsiooni tugevdamisele? Viiendaks, milliste seniste eelarvekulude arvel moodustub uue loodava Keeleameti eelarve? Kuuendaks, kas ja kui palju on kavas vähendada Eesti Keele Instituudi eelarvet? Ja seitsmendaks, millist lisandväärtust annab eesti keele ametkondlik ümberkorraldus?

16:40 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Palun siia kõnetooli haridus- ja teadusminister Mailis Repsi. Palun!

16:40 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed! Head arupärijad! Tõesti, vahepeal on mõned asjad täpsustunud, aga vastan selle kohta, mis te küsisite. Kõigepealt, vastuseks esimesele küsimusele, võiksime minna tagasi Keeleameti ülesande määratlemise juurde. 16. jaanuaril k.a toimus Vabariigi Valitsuse kabinetiistung ja seal tehti ülevaade Rahandusministeeriumi tellitud auditist, Haridus- ja Teadusministeeriumi ja Rahandusministeeriumi ühise eksperdi arvamusest – ekspert on võetud ümberkorraldusi üle vaatama – ning ministeeriumi ekspertide seisukohtadest. Peale arutelusid otsustati ühiselt, et Keeleinspektsiooni asemele Keeleameti loomine on igati õigustatud. Loomulikult see tähendab seda, et edasi on vaja teada, kuidas Riigikogu sellesse suhtub. Sealjuures rõhutati eraldi üle, et Eesti Keele Instituut säilib iseseisvana ja oma rollis. Keeleametisse liiguvad peale Keeleinspektsiooni veel Archimedese SA keelevaldkonna stipendiumid ja tunnustusüritused, samuti ministeeriumist keeleosakonnast praegused rakendusliku iseloomuga tegevused. Võin teile täpsustuseks öelda, et on mõned lepingute sõlmimised ja muud sellised rutiinsed tegevused, mis on igal aastal väga vajalikud, aga need ei ole poliitikat kujundavad. Keeleinstituudi rollist midagi üle kandumas tänase seisuga kindlasti ei ole. Eelnõus ei ole ka toodud selliseid Keeleameti ülesandeid, mis oleksid praegu EKI ülesanded. Mitmed tegevused, mis on küll kirjas EKI põhimääruses, on sarnases sõnastuses Keeleameti tulevases põhimääruses. Rõhutan veel kord, need ei ole dubleeriva iseloomuga ja selle taga ei ole salaplaani EKI ülesandeid üle võtta. Need on ülesanded, mida käsitletakse laiemalt. Näiteks, eesti keele kui teise keele õppe toetamine või eesti keele digiareng või avalike keeleteenuste arendamine, eesti keele mainekujundus, programmide ja projektide rakendamine. Nii et selliseid tegevusi, mis on praegu EKI-s, ei tooda üle, vaid kõigil on oma eripära. Teine küsimus on selle kohta, mida saaks EKI-st lahutada. HTM ei plaani praegu EKI-st tegevusi mitte

kuidagi lahutada, seetõttu on sellele küsimusele lihtne vastus: ei planeerita. Kolmandaks, mis on siis Eesti Keele Instituudiga valesti? Rõhutan veel kord, vastupidi, EKI-ga me oleme vägagi rahul. Ühiskondlikud diskussioonid olid 2014. ja 2015. aastal väga laiad, ma usun, et ka üsna elavad, ja kui 2016. aastal moodustati koalitsioon, siis EKI ehk Eesti Keele Instituudi säilimisest räägiti lausa eraldi, sest tol hetkel oli see diskussioon veel eriti elav. Seetõttu rõhutan mõned olulised faktid üle. Me oleme toonud EKI-sse lisaressurssi. Me oleme püüdnud toetada ka EKI mitmeid tegevusi, mis on Eestile üliolulised, aga võib-olla siiani jäänud rahastamise mõttes veidi kõrvale. Ja toon ära mõned faktid, mida kõik võib-olla ei tea. Eesti Keele Instituudis töötab 75 inimest, seega EKI on meie haldusalas märkimisväärne asutus, teda ei saa kuidagi pidada väga väikseks. Ütlen teile võrdluseks, et Keeleinspektsioonis töötab 19 inimest. Ülesanded on läbi arutatud mitmel korral, kohtumisi on olnud nii Eesti Keele Instituudi direktoriga kui loomulikult ka Keeleinspektsiooni inimestega. Oleme arutelusid pidanud just selles võtmes, kuidas tagada kõigile kõige optimaalsem edasine tegevus. Kui julgeks siin täpsustada sõnastust, siis ütleks nii, et EKI on jätkuvalt Haridus- ja Teadusministeeriumi hallatav riigi teadus- ja arendusasutus, tema ülesanded on eesti keele hoidmine-arendamine eesmärgiga tagada eesti rahvuse ja kultuuri säilimine läbi aegade. EKI täidab ka riigi keskse keeleasutuse ülesandeid ning vastutab Eesti riigikeele kestlikkuse kindlustamise ja eestikeelse terminoloogia arendamiseks vajalike tegevuste eest.

Neljas küsimus. Keeleameti loomisega tekib valdkonnas kaks rakendusasutust. Eesti Keele Instituut saab senisest enam keskenduda oma põhitegevusele, sest loodame, et see tähendab ka lisatähelepanu lisaressursi võtmes, sest meile on oluline eesti keele positsioonide tugevdamine eelkõige teadus- ja arendustegevuse kaudu. Kindlasti olete viimastel kuudel kuulnud ühiskonnas arutlusi rahvus- ja humanitaarteaduste ja ka keeleteaduste teemadel. Keeleamet jätkab järelevalvet, aga nagu diskussioonid Riigikogus ja ka vabariigi valitsuskabinetis on siiani näidanud, on ootus, et tal oleks oluliselt suurem nõustav roll, st ta ei lähe mitte ainult karistama, vaid seeläbi suureneb abistav, nõustav ja juhendav roll. Viimasega koos kindlasti mitmekesisust asutuse tegevuste hulk ja ulatus ning see omakorda tugevdab eesti keele positsiooni Eesti riigis.

Millised on eelarvekulud? Keeleameti eelarve moodustavad Keeleinspektsiooni eelarve ning ka Archimedesest ja ministeeriumist lisandunud ülesannetega kaasnevad eelarved. Eesti Keele Instituudi eelarve ei ole sugugi vähenenud, vaid on, vastupidi, märkimisväärselt tõusnud. Kui 2017. aastal oli EKI eelarve 1,6 miljonit, siis 2018 oli see 1,7 miljonit ja 2019 juba 2,1 miljonit eurot. Märkimisväärselt oleme panustanud ka palgatõusudeks, aga seal on veel mitmeid programme, mis olid väga kriitilises seisus. Lisaks sellele oleme arendanud infrastruktuuri ja arendame edasi ka Roosikrantsi tänaval asuvat maja. Need, kes on selle valdkonnaga rohkem kursis, teavad, et suur osa EKI tegevusest nõuab väga head internetiühendust, aga sealne serverite seis oli seni väga tagasihoidlik. Niisiis alustasime digikeskkonnast, ühendustest ja kriitilises seisus olevast elektrijuhtmestikust, nüüd tuleb laialdasem remont. Nii et need debatil EKI eksistentsi üle on saanud kinnituse, oleme sinna ka oluliselt investeerinud.

Lisandväärtus. Ametkondlikul ümberkorraldusel eesti keele valdkonnas on kaks väga olulist eesmärki. Üks on eesti keele staatus ja maine, teine on eesti keele taristu. Me jõuame siin saalis ka eesti keele strateegia arutamiseni ja ma kinnitan teile, et seal on veel kolmas suur osa. Loomulikult on keeleõppest väga palju räägitud, aga tähtis on just eesti keele maine ja positsioon ühiskonnas, mis ei tähenda mitte ainult kontrolli, vaid ka üldist head suhtumist ja nõustamist, keeleõppe tõhustamist. Eesti keele taristu all on ka väga palju selliseid keeletehnoloogia ja eesti digikeele teemasid, mis on äärmiselt olulised, sest liikumine toimub selles valdkonnas väga tempokalt. Ja kavandatav samm on selgem ka rollide jaotuse mõttes, sest meil on vaja vastutada. Riigikontroll on omakorda öelnud, et eesti keele ja selle positsiooni suhtes on vaja Haridus- ja Teadusministeeriumil oma senist rolli ja vastutust tuntavalt tõsta. Seda me nende ümberkorraldustega koostöös oma heade partneritega teistest ministeeriumidest kindlasti teemegi. Aitäh!

16:50 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Hea minister, teile on küsimusi ja esimese neist esitab Heidy Purga. Palun!

16:50 Heidy Purga

Aitäh, lugupeetud spiiker! Hea minister! Hiljutisel kultuurikomisjoni istungil kuulasime me Eesti Keele Instituudi esindaja ja loodava Keeleameti juhi seisukohti. Muide, oli väga meeldiv näha, et nad olid

omavahel juba preventiivselt asunud sisukale koostööle. Emotsioone oli küll vähe, n-ö sisu jaotamise mõttes, et kellele millised ülesanded täpsemalt jäävad, kuid küsimus või teadmatus oli pigem Keeleametil, eelkõige vajaminevate lisainimeste ja muude ressursside koha pealt. Kas te oskate täpsustada, kui palju spetsialiste või valdkonna asjatundjaid vaja läheb ja milliseid lisaressursse on praeguseks veel arutatud?

16:51 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh väga hea küsimuse eest! Kindlasti oskaks meie kahe ministeeriumi vaheline koordinaator Kristi Mikiver kohe numbritest rääkida, aga ma kinnitan, et meie haldusalas olevates allasutustes on kokku ligi tuhat inimest. Ma usun, et ressursipuudust meil praegu inimeste ja vahendite mõttes väga ei ole. Nüüd on küsimus, kuidas need ressursid omavahel jaotuvad. Ma usun, et see haldusala on üsna ambitsioonikaks kujunenud. Haridus- ja Teadusministeeriumil on olemas valmisolek. Ma usun, et ees seisab mitmeid kuid, ütleme, muutuste aega. Seda me kõik mõistame. Archimedesest tulevad teatud programmid üle. Inimesed ei ole võib-olla omavahel nii hästi tuttavad. Muidugi keeleinimesed tunnevad peaaegu kõiki, see on selline üksteist suhteliselt hästi tundjate valdkond, aga siiski. Inimestel on sellised väga põhimõttelised tõised küsimused, näiteks, kuidas saavad valmis ruumid, mis lähevad renoveerimisse, mis korrusel keegi hakkab olema jne. Ma pean kahjuks teile ütlema, et praegu me veel kõiki detaile ette ei näegi. Aga tundes tõesti mõlema asutuse, nii Keeleinspektsiooni kui ka Eesti Keele Instituudi juhtkonda ja teades nende mõistmist, mida nad soovivad luua, ma usun, et seal ei olegi väga vaja niivõrd mingit n-ö ülevalt alla juhtimist, kuivõrd usaldust nende inimeste vastu. Keeleameti ressursid tuleb kindlasti ka ministeeriumide poole pealt läbi vaadata, st mida me korraldame ise ja mida me ametile üle anname. Sest amet on siiski üsna kõrge riikliku staatusega asutus. Me teame praegu, et viis ministeeriumi korraldavat keelt. Mis kujul ja kuidas me tahaksime mingeid ülesandeid üle anda, seda tuleb omakorda arutada ja meil ei ole siin lõplikku vastust. Praegu käivad arutelud ministeeriumide vahel, aga kas on kellelgi soov mõnest ministeeriumist veel Keeleametile mingeid ülesandeid üle anda, kuidas ressursid liiguvad jms nüansside kohta ei oska veel midagi öelda. Kas meil on valmisolek inimesi koos rahaga liigutada? Jah.

16:54 Esimees Henn Põlluaas

Kristina Šmigun-Vähi, palun!

16:54 Kristina Šmigun-Vähi

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Tegelikult Heidy Purga natukene juba puudutas siin seda küsimust, aga ma jätkaksin veel sellega. Kas teie näete, et on vaja kahte eraldi institutsiooni, mis siis põhimõtteliselt ikkagi, nagu ma olen aru saanud, vastutavad enam-vähem ühtemoodi asjade eest? Kas te hakkate mingil määral ka Eesti Keele Instituudi inimesi vallandama, et kuidagi seda kõike kompenseerida, või on siiski kõiki neid inimesi vaja?

16:54 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Minule teadaoleva informatsiooni kohaselt hetkel sellist tõsist Eesti Keele Instituudi ümberkorraldust vaja ei ole. Juba praegu on inspektsiooni näol tegemist riikliku teadus- ja arendusasutusega. Keeleamet kasvab välja Keeleinspektsioonist ja talle antakse pigem juurde lisapädevust, näiteks nõustamine jne. Täna mul mingit muud infot ei ole. Need kohtumised, mis on nüüdseks Keeleinspektsiooni ja Haridus- ja Teadusministeeriumi ja Eesti Keele Instituudi vahel toimunud, ei ole kuidagi muutnud seda seisukohta, et Eesti Keele Instituut teadus- ja arendusasutusena oma rollis ja staatuses säilib.

16:55 Esimees Henn Põlluaas

Jaak Juske, palun!

16:55 Jaak Juske

Austatud spiiker! Hea minister! On selge, et Keeleameti loomine tekitas keelerahva seas igati põhjendatud hirme ja küsimusi eelkõige Eesti Keele Instituudi tuleviku suhtes. Eialgu oli küsimus, kas Eesti Keele Instituut üldse alles jääb, ja kui valitsus kinnitas, et ta jääb alles, siis milliseks kujunevad ikkagi täpselt Eesti Keele Instituudi funktsioonid ja eelarve. Siit ka minu küsimus. Milliseks ikkagi

kujuneb Eesti Keele Instituudi järgmise aasta eelarve? Ja kui minna konkreetsemaks, siis Eesti Keele Instituut on paljuski ka selline tehnoloogiaasutus, kes näiteks haldab ja koostab veebisõnaraamatuid. Kas ja milliseid investeeringuid valitsus plaanib, et Eesti Keele Instituudi infotehnoloogilist võimekust suurendada ja parandada?

16:56 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh, hea küsija! Mul kahjuks ei ole siin täpseid numbreid. Minule teadaolevalt selle suve jooksul on mingid suuremad investeeringud planeeritud, aga summat ma ei taha peast öelda, võin eksida. Eelmisel kahel aastal on samuti tehtud näiteks serverite ja elektri jms kulutusi. Täpsema ülevaate esitan kas kirjalikult või siis, kui me hakkame Keeleametit ametlikult looma. Kui me tuleme Riigikokku, siis ma püüan need rahasummad ette võtta. Praegu neid ei olnud küsimuste hulgas.

Jah, investeeringuid on planeeritud selliselt, et suund on digi- ja tehnoloogiaühenduse poole, aga ka laiemalt. Kuna Eesti Keele Instituudi ümber on viis-kuus aastat olnud sellist, ütleme, väga suurt ebamäärasust, siis võib-olla vajaksid ka sealsed sanitaarsed olud parandamist. Kuigi see on väga vahva Roosikrantsi tänava maja, nendivad siiski kõik, et seal oleks vaja teatud investeeringuid. Neid on aga tõesti juba mitu aastat edasi lükatud. Nii et sellised plaanid hetkel on. Kui te peate silmas inimressurssi, siis me püüame loomulikult palgatõusudega ettevaatlikus tempos järele jõuda seal, kus ootused on. Aga jah, kui vaatame järgmise aasta RES-i, siis oskan seda kommenteerida. Mul on kaasas see arv, et sellel aastal on ta 2,1 miljonit, eks järgmise aasta täpne summa kujuneb riigi eelarvestrateegia ja eelarve menetlemise käigus. Pigem on numbrid siamaani õnneks ikkagi kasvanud.

16:58 Esimees Henn Põlluaas

Kalle Grünthal, palun!

16:58 Kalle Grünthal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Austatud minister! Ma pean tunnistama, et mul ei olnud täna mingit plaani teile küsimust esitada, aga see soov tekkis mul umbes tund aega tagasi, kui mulle helistas väga vihane ühe ettevõtte töötaja, kes teatas, et Saku Õlletehas saatis neile nõude, et edaspidi palutakse kõik arved esitada inglise keeles, ja küsis, mida see ometi tähendab. Minu teada on Eestis kehtiva keeleseaduse eesmärk säilitada ja kaitsta eesti keelt ning tagada selle kasutamine ka tavaelus peamise keelena. Peale selle on olemas keeleseaduse vastutust nõudev paragrahv ehk 33, eesti keele kasutamise kohustuste rikkumine. Mulle tundub, et see ei ole mitte ainult ühe ettevõtte probleem, vaid üleüldine. Küsimus on selline: mida te kavatsete nüüd kuulnud informatsiooni baasil ette võtta?

16:59 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Ma peaksin võtma siis seaduse ette, et ma julgeksin teiega võrdselt paragrahve tsiteerida. Aga me oleme vägagi rangelt reguleerinud ära keelenõuded avalikus ruumis ja teenuste puhul. Ma ütlen veel kord, et ma ei taha eksida ja peaksin seaduse ette võtma, aga ma millegipärast kahtlustan, et kui on tegemist Carlsberg Groupiga ja nende sise- või eraettevõtete vahelise suhtlusega raamatupidajate tasemel, siis võib siin olla mingi teine alus. Ma ei oska seda kommenteerida, kas me Riigikogus oleme seda reguleerinud. Aga võtan küsimuse kaasa ja eks Keeleinspektsiooni juht härra Tomusk oskab kindlasti kohe reageerida ja öelda, kas see kuulub reguleerimise alla või mitte. Ja kui kuulub, eks nad siis tegutsevad juba vastavalt edasi.

17:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Signe Kivi, palun!

17:00 Signe Kivi

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Sel nädalal oodatakse Riigikogu liikmetelt ettepanekuid Eesti keelevaldkonna arengukavale 2021–2035. Siin on sissejuhatuses rõhutatud, et keelevaldkonna arendamisega tegeleb Haridus- ja Teadusministeerium kui keelevaldkonna juhtministeerium, lähtudes asjatundjate nõuannetest ning keelenõukogu ja keele arengu eest vastutavate asutuste ettepanekutest. Aga konkreetseid asutusi, millest me täna räägime – ja neid on ju päris palju – ei ole nimetatud. Kas see on teadlik, kuivõrd tõepoolest toimuvad mitmed muudatused? Äkki võiks olla konkreetsem? Ja siis te

mainisite oma ettekandes, et keeleinstituut peaks tegelema – või oli see Keeleamet? – ka eesti keele mainega. Mis suured probleemid on praegu eesti keele mainega?

17:01 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Kõigepealt, sellest, kui sissejuhatuses ei ole loetletud kõiki meie häid partnereid, st kui seal pole, ütleme, ei täielikku ega ebatäielikku nimistut, palun küll mitte välja lugeda, et Eesti Keele Instituut ei ole väärikas. Vastupidi. Loomulikult on ka ülikoolid head partnerid, samuti on meil ju oma väga vahvaid keeleinimesi, kes on seltsides toimetamas. Nende hulgas, kes on selle strateegia loomise juures oma tõsise panuse andnud, on ka üksikuid natukene emeriteerunud keeleinimesi, kes on lihtsalt väga-väga hea nõuga mõne sõnastuse juures appi tulnud, lihtsalt professionaalsest huvist. Nii et see on vist üsna standardne, et me kõiki ei nimeta, vaid ütleme üldiselt. Kui Riigikogu liikmed tunnevad, et seal peaks olema täielik partnerluse nimistu, siis pöörame sellele eraldi tähelepanu. Aga seal ei ole kuidagi püütud eirata meie riigi allasutustena teadus- ja arendusasutusi.

Nüüd ma mõtlen, mis see teine küsimus oli. Aa, maine, mainekujundus. Kui jälgida keeleteemalisi arutlusi näiteks Wiedemanni auhinna väljaandmise või keeleteo tunnustamise üle, siis väga tihti – näiteks ka siin saalis on olnud eelmise Riigikogu ajal diskussioon riikliku tähtsa küsimusena – ühe väga suure rõhuasetusena alustatakse sellest, et me peaksime ise olema uhkemad oma korrektset eesti keelt kasutades. See mainekujundus võib tähendada erinevaid vahvaid keeleüritusi, sõnaloomet, partnerlustoetusi kenadele traditsioonidele, alates Wiedemanni auhinnast, nii nagu ma juba ütlesin, ja lõpetades mitmete muude üritustega. See tähendab ka tähelepanu osutamist kitsaskohtadele. Näiteks, Keeleinspektsiooni toob – vahel küll läbi huumoriprisma – mõnel üritusel selliseid kurbi näiteid, millele peab tähelepanu pöörama. Aga mainekujundus laiemas mõttes tähendab pigem seda, et pöörame kõik ühiselt keelele tähelepanu.

Kas me peaksime üldiselt mures olema? Õnneks on eesti keel iga asja peale murelik. Aga keeleinimesed pigem ütlevad, et eesti keele elujõud on – just kiiresti muutuvast keeletehnoloogia maailmas – miski, mis vajab praegu küll erilist tähelepanu ja hoidu. Eks meie kõigi huvi ole see, et ka iseliikuvad autod, kratid või tulevikus mingid muud muutused kasutaks eesti keelt – nii nagu see praegu on – 30 enim digitaliseeritud keele hulgas. Töötame kõik selle nimel, et see nii ka jääks.

17:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Katri Raik, palun!

17:04 Katri Raik

Hea eesistuja! Austatud minister! Palun püüdke hajutada minu kartust ja kahtlusi. Kaob ära Keeleinspektsioon, kaob ära asutuse nimi, tekib Keeleamet. Kas peale nime kaovad ära ka Keeleinspektsiooni töö ja tegevused? Sest uude Keeleametisse läheb ju üle keeleinstituudi tegevusi. Ehk see tähendab meie keelepoliitika aluste muutmist. Kas Keeleinspektsiooni selliste tegevustega, nagu praegu on, edaspidi ei ole?

17:05 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Ma saan aru, et teil on ülikoolikogemus. Ma siis tsiteerin vastuseks oma loogika õppejõudu. Ene Grauberg ütles ikka, et kui küsimust küsida teistpidi, siis vastus jääb samaks. Ei, Eesti Keele Instituudist ei lähe tegevusi üle. Kui nüüd Keeleinspektsioonist rääkida, siis see on küll esimene kord, kui keegi muretseb, et ta instituudi tasemest jõuab ametisse. Ametil on veidi rohkem ambitsiooni just juriidilises mõttes. Aga inspektsiooni roll inspekteerimise mõttes ära ei kao, seda ma teile kinnitan. Kohe lähinädalatel tuleb Riigikogu menetlusse ka päris elnõu. Ma usun, et sellest elnõust te näete, et inspektsioon on seal igati ja täielikult olemas. Peale inspekteerimise, mida üldjuhul mõistetakse karistusena, on seal ka sellist positiivsemat, nõustamise poolt. Kuna te Ida-Virumaa piirkonda hästi tunnete, siis olete kindlasti ka kuulnud, et nii mõnigi ettevõtja ütleb, et kui selle asemel et keegi oleks tulnud trahvima, oleks tulnud ütlema, et kuulge, mul on sellised toredad mõtted, kuidas saaks koos probleeme lahendada, oleks võib-olla see esimene vastuvõtt veidi soosivam. Kui me anname inspektsioonile selle võimaluse ka nüüd ameti näol, siis ma usun, et võib-olla nii mõnigi otsus lahendatakse ära enne, kui trahvimiseni jõutakse, aga loomulikult kõik trahvimismeetmed jäävad alles ja seda te kindlasti elnõust ka näete.

17:06 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Urve Tiidus, palun!

17:06 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Ma lähen oma küsimuse teemaga mõneti laiemaks, kui see arupärimine sisaldab. Eelmisel nädalal oli väga huvitav võimalus Helsingis külastada Eesti Maja, kus tegeldakse väga tõsiselt ja väga tulemuslikult eesti keele õpetamisega seal elavate eesti perede õpilastele, lastele, ka täiskasvanutele, samuti soomlastele. Kas praegu, kui käib riigi eelarvestrateegia koostamine, on teil ka sellised teemad nagu eesti keele õpetamine väljaspool Eestit ja sellele raha juurde andmine puhtalt praktilistel põhjustel, kuna õppijate arv kasvab jne, päevakorras?

17:07 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Suurepärane küsimus! Ma usun, et te kohtusite Üleilmakooli päris esimeste algatajatega. See initsiatiiv tuligi sealtsamast Helsingist. Ja õnneks saab veel Helsingisse reisida. Ma näen, et selles mõttes te olete positiivse kogemuse saanud. Suurepäraseid inimesed, tõesti, nad ise algatasid selle kooli, sest nägid, et selleks on vajadus. Nüüd on see juba pigem traditsiooniline. Igal aastal, kui neil on vähegi võimekust laiendada seda Üleilmakooli, on Haridus- ja Teadusministeerium olnud väga toetav. Igal aastal, kui me teeme eelarvet, küsib meie juhtkond eraldi, kas saaks sinna veel õpetajaid juurde ja kas seda kõike on võimalik veel laiendada. Aga me peame mõistma ka seda, et see kool alustas omaalgatuslikult. Väga suurteks hüpeteks pole jõudu, me teeme justkui poolhüppeid, aga muutus on olnud meeletu. Neile inimestele, kes seal alustasid, sügav kummardus. Fantastiline! Nüüd küsimus, kas lisaks sellele Üleilmakooli platvormile on veel midagi. Ma küll ei tea, mis selles viirusepuhangus nüüd edasi saab, aga me teame, et eestlasi on praegu väga mitmetes maailma nurkades ja Üleilmakool jõuab nende kõigini. Ka õpetajad on mitmetes kohtades – osa on Eestis, osa on Soomes, aga on ka mujal. Nii et sellist platvormi me tõesti väga toetame. Laiem küsimus on aga eesti keele õpe mujal. Selleks on igal aastal uusi ja uusi taotlusi, mis vaadatakse programmi raames läbi. Need summad ei ole väga suured, need on 3000-st 10 000-ni, peamiselt ülikoolides. Igal aastal me võtame juurde vähemalt mõne uue keskuse ülikoolides ja tugirühmades. Aga jah, teema jookseb kahe ministeeriumi vahel. Väga jõuliselt on seda teemat käsitlenud Riina Solman seoses rahvastiku, väljaspool Eestit elavate inimeste ja diasporaaga, aga üks suur osa on ka Haridus- ja Teadusministeeriumil läbi programmide.

17:10 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Siim Kallas, palun!

17:10 Siim Kallas

Auväärt juhataja! Auväärt minister! Te vastasite Signe Kivi küsimusele eesti keele maine kohta, et see maine sõltub väga palju korrektsest eesti keele oskusest ja kasutamisest. Ma olen sada protsenti sellega nõus ja nõus ka sellega, et tegelikult meie korrektne ja perfektne eesti keel vajab ikkagi päris tõsist tööd, et see läheks paremaks. Eesti ajaloos on üks väga suur keeleuuendus ja parema keele rääkimise kampaania olnud seotud Johannes Aaviku nimega ning ka president Ilves algatas ju oma kampaania keele täiustamiseks. Kas valitsusel ei ole mõttes mingit suuremat plaani, et selle küsimusega edasi tegelda, st mitte ainult tõdeda, et näed, on probleem, kui ei räägi perfektset eesti keelt. Veel kord ütlen: sada protsenti nõus. Aga seda keelt on tegelikult vaja meil kõigil õppida ja selle kasutamist täiustada.

17:11 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Selle lootusrikas nimi ongi see eesti keele strateegia. Kas temast saab nüüd valdkonnastrateegia, eesti keele valdkonna strateegia, no eks me seda kultuurikomisjoni eestvedamisel veel vaatame. Aga sellesse strateegiasse panustamine on väga laialdane. Ei ole ainult Haridus- ja Teadusministeerium, vaid kogu laiem keeleseltskond, ülikoolirahvas, väga paljude ministeeriumide teadusnõunikud. Sest küsimus ei ole mitte ainult korrektse eesti keeles ja keeletehnoloogias, mis on kindlasti väga paljudele meist südamelähedane ja väga oluline teema, vaid ka näiteks teaduskeele osas, et meil erinevad valdkonnaterminid areneksid ja me ei võtaks lihtsalt üle ingliskeelseid termineid. Väga palju on tõlketöös küsimusi sellest, et me suudaksime näiteks terminoloogilise baasi digitaalselt kokku panna.

Küllap siis kogu tõlkimise, ka masintõlke kvaliteet tõuseks, terminoloogiliselt. Nii et on väga palju selliseid nüansse, kus me peame süsteemselt ja üsna jõulise ressursiga töötama, muidu see tempo jääb, ütleme, tavalise arengu mõttes liiga aeglaseks. Nii et kõik sõltub mainest ja taristust. Ma loodan, et kui me siin strateegiat laiemalt arutame, siis saavad need nüansid ka rohkem selgeks ja lisaks paraneb loomulikult korrektne keelekasutus. Eesti inimesed on väga tähelepanelikud, näiteks "Raadiokõrva" saadete või mingite keelekommentaaride saadete suhtes – väga laialt saadetakse oma arvamusi-viiteid, sekundi täpsusega, kus mõni asi jäi kõrva riivama. Selles mõttes on meil mureks küll alati põhjust, aga ütleme siiski, et eesti keel on vägagi elujõuline.

17:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud minister! Teile rohkem küsimusi ei ole. Kas Riigikogu liikmed soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimiste soovi ei ole, seega on teisele arupärimisele vastamine lõpetatud.

3. 17:13 Arupärimine Vene Föderatsiooni ideoloogia impordi ehk mõjutustegevuse takistamise kohta Eestis (nr 26)

17:14 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Me saame minna edasi kolmanda arupärimise juurde, mille on esitanud Riigikogu liikmed Johannes Kert, Valdo Randpere, Andrus Seeme, Erkki Keldo, Urve Tiidus, Ants Laaneots, Kalle Laanet, Andres Sutt, Annely Akkermann, Hele Everaus, Yoko Alender, Kristen Michal, Maris Lauri, Urmas Kruuse, Kaja Kallas, Marko Mihkelson, Hanno Pevkur, Jüri Jaanson, Heiki Kranich, Madis Milling, Eerik-Niiles Kross, Keit Pentus-Rosimannus, Signe Kivi, Signe Riisalo, Heidy Purga ja Jürgen Ligi 12. veebruaril 2020, see on Vene Föderatsiooni ideoloogia impordi ehk mõjutustegevuse takistamise kohta Eestis. Arupärimine on esitatud haridus- ja teadusminister Mailis Repsile. Palun arupärijate esindajana ettekandjakandjaks Riigikogu liige Johannes Kert!

17:14 Johannes Kert

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Head kolleegid, daamid ja härrad! Kindlasti on meil põhjust uhke olla oma kooliõpilaste üle, kes on saavutanud rahvusvahelistel konkurssidel hiilgavaid tulemusi. Samas on tulnud koolidest mõned signaalid, mis meid ei rõõmusta. Ma olen siin aastaid tegelenud riigikaitseõpetajate ettevalmistamisega ja koolidesse suunamisega. Ühel päeval üks nendest helistas mulle ja ütles, et tead, mis juhtus. Mul oli ette valmistatud tund, me pidime rääkima Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioonist ehk NATO-st ja sellest, miks Eesti on NATO liige, selle peale aga tõusid pooled klassi poisid püsti ja lahkusid tunnist. Selgituseks öeldi: "Aga meie ajalooõpetaja on küll hoopis midagi muud rääkinud." See oli hetk, kui ma hakkasin asja vastu huvi tundma.

Me oleme arutlenud sellel teemal ka Riigikogu eelmise koosseisu lõpus kultuuri- ja kaitsekomisjoni ühisistungil ning ajaloo õpetamisest on räägitud ka selles koosseisus kultuurikomisjonis. Kuid asja põhituum võib olla see, et Venemaa Föderatsiooni ajaloonarratiiv ja see, mida meie ja me Euroopa kaaslased ajalooliseks tööks peame, ei lange ühte. Olukorras, kus meie õpetajad käivad külastamas Venemaa Föderatsioonis korraldatavaid täienduskursusi, toimub nii õppematerjalide import kui ka teatud suhtumiste import. Kaitsepolitsei on sellistel täienduskoolitustel osalemisega kursis ning on kinnitanud, et koolitustel üritatakse õpetajaid ideoloogiliselt kallutada ning Venemaa tegelik eesmärk on õpetajate ja õppematerjalide kaudu mõjutada just noori. Me kasvatame üles uut põlvkonda ja on väga oluline, et see põlvkond kasvab ühtsena, mitte kandes endaga vastuolulisi teadmisi, vastuolulisi väärtushinnanguid. Kui me laseme hübriidsõda genereerival naaberriigil pikka aega ja süsteemselt mõjutada meie koolinoori ja probleemi lahendamiseks midagi ette ei võta, siis on Eestis elava võõrkeelse elanikkonna integreerimine Eesti ühiskonda keeruline kui mitte väga keeruline ettevõtmine. Siit tulebki minu küsimus. Kuidas me koolitame ja täiendame oma õpetajaid, kuidas me kontrollime nende teadmisi ja kas me oleme rahul sellega, mida meie koolinoored nimetatud valdkonnas omandavad? Tänan!

17:19 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Ma palun arupärimisele vastama haridus- ja teadusminister Mailis Repsi.

17:19 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Head arupärijad! Püüan teie küsimustele vastata. Esiteks, kui palju on teie andmetel ajalooõpetajaid, kes on külastanud ajalooõpetajate täienduskoolitusi? Võib-olla on kõige olulisem alustada sellest, et riik tõesti usaldab oma õpetajaid, nii nagu arupärijad sissejuhatustes ka esile tõid. Sellele ei anna kinnitust mitte ainult meie laste head tulemused, vaid tõesti ka see teadmine, et meie õpetajad teevad suurepärase tööd ning meie koolijuhid ja meie õppematerjalid on samuti väga head. Nii et ütleme, et üldiselt me oleme oma haridusega rahul. Samuti ei kontrolli Haridus- ja Teadusministeerium kellegi veendumusi. Inimestel on õigus oma arvamusele, aga arusaadavalt me kõik mõistame, et õpetajaamet nõuab lähtumist õppekavast, sealjuures uutest õppematerjalidest. Viimastel aastatel on väga suurt rõhku pandud ka digitaalsetele õppematerjalidele, mis on Opiq keskkonnas kõigile tasuta kättesaadavad. Ja ka sinna me püüame pidevalt koostöös kirjastustega saada ka kõiki kirjastusi, mõned väiketootjad sealt praegu veel puuduvad.

Alustan sellest, mille kohta tulevad teie küsimused ehk kuidas on lood õppematerjalidega. Peale paberil õpikute on olemas digitaalsed õppevahendid ja neis on ka lisamaterjali, mida saab iseseisvalt edasi analüüsida, samuti on mitmesuguseid teste ja arendavaid küsitlusi. Nii et õpetajale abimaterjali kindlasti on. Lisaks sellele on koolikotis õpikud. Õpetajad, nii seadusest tulenevalt kui ka õpetajad üldiselt, arendavad hästi oma kutseoskusi ja teevad seda täiendusõppe vormis. EHIS-e andmetel on meil 23 vene õppekeele kooli ja neis töötab kokku 56 ajalugu õpetavat õpetajat. Neist 91% on osalenud aastatel 2016–2019 täiendusõppes, Eestis toimuvatel koolitustel. Täienduskoolituse andmetes ei öelda riiki, kuid öeldakse, kas koolitus on toimunud Eestis või välisriigis ja sellekohane sissekanne on olnud Eestis. Koolituste ja koolitajate nimetuse alusel on käinud viis ajalooõpetajat Venemaal aastatel 2016–2019 ja Venemaal toimunud koolitustest üks on olnud ajaloo teemal. Nii et viis õpetajat on käinud Venemaal, üks nendest koolitusel, mis puudutas ajalugu. Riiki ja ühiskonda mõjutavate julgeolekuriskidega, millest siin sissejuhatuses juttu oli, otseselt Haridus- ja Teadusministeerium ei tegele. Selliste julgeolekuriskidega tegelevad teised ametid, peamiselt Kaitsepolitsei amet. Osundusi selle kohta – loomulikult vajalikul ulatuses – annavad nad teada ka Haridus- ja Teadusministeeriumile, st nendele, kellel on õigus seda teavet lugeda. Neid asju me siin vist vastastikku tsiteerima ei hakka, aga mingit sellist laiaulatuslikku teemat selle ühe õpetaja koolitusest ka selles vahemikus tekkinud ei ole. Teine küsimus. Kui palju kasutatakse venekeelsetes koolides Venemaal välja antud õpikuid? Võib-olla ütlen õpikute kohta kõigepealt jälle sissejuhatuseks, et meil on riiklikule õppekavale vastavad õpikud, need on registris, kust kool saab valida õpikuid-õppevahendeid. Mida nende registris olevate hulgast valitakse, vastavalt õppekavale, on kooli ja õpetaja vaba valik. Õppekirjandusele ja selle retsenseerimisele on tõesti kehtestatud nõuded, üks nendest vastab õppekavale, aga seal on ka teised, näiteks õpilase east ja muust sõltuvad nõuded. Õpikute puhul kehtib lisaks paberõpikutele 2014. aastast ka kohustus esitada materjal digitaalselt. Digitaalsete õpikute kasutamise eriliseks tõukeks on kindlasti olnud viimasel kahel aastal laienenud programm, kus me oleme andnud kõigile tasuta ligipääsu. Ja tõesti me näeme märkimisväärset tõusu nendes 23-s vene õppekeele koolis digiõppevahendite kasutusel, kuna nad lähevad sinna tutvuma ja kui nad mõistavad selle tähendust, hakkavad kasutama. Kui keegi veel kuskil kooli raamatukogus aeg-ajalt mingit lisamaterjali kasutab, siis selle kohta Haridus- ja Teadusministeeriumil andmed puuduvad. Meile ei ole aga tulnud ühtegi kaebust selle kohta, et mõni õpik, mida süsteemselt kasutatakse õppetöös põhiõpikuna, oleks välja antud Venemaal.

Kolmas küsimus. Milliste meetmetega suunate venekeelsete koolide õpetajaid eelistama Eesti täienduskoolitusi? Kõigepealt on võib-olla oluline märkus see, et täienduskoolitused on üldjuhul tasuta, nad on ka kättesaadaval eri piirkondades. Ja võib-olla on oluline ka see, et me oleme vene õppekeele koolidele suunanud eraldi täienduskoolituse meetmeid, näiteks ESF-i eduka programmi raames on kokku võttes keskmiselt 10% vene või osaliselt venekeelsetel kursustel. Nii et tõesti püütakse koolitust pakkuda. Samuti on täienduskoolitusi korraldanud nii Tartu kui ka Tallinna Ülikool selliselt, et kursus ise toimub eestikeelsena, aga kui õpetajal on vaja lisatuge, näiteks õppematerjali või mingi lisaseminari näol, siis arvestatakse ka sellist lisaselgitamise võimalust, et õpetajad siiski saaksid info kätte.

Neljas küsimus. Milliste meetmetega suunate venekeelses koolis õpetajat eelistama Eesti riigis heaks kiidetud õpikuid? Ruttasin juba ette ja ütlesin, et üks asi on see, et kõik on tasuta. Ja teiseks on see, mida riik riigieelarve kaudu kohalikele omavalitsustele ja kohalik omavalitsus omakorda koolile sihtotstarbeliselt õppevahendite ostmiseks saadab. Seal peab kool tõesti valima õppekavale vastavaid

õpikuid ja õppevahendeid. Need on välja antud Eesti riigis ja vastavad siin reguleeritud nõuetele. Järgmine küsimus. Millised konkreetsed tegevused on suunatud venekeelsete koolide õpetajatele, et vähendada ideoloogilist mõjutustegevust? Ma usun, et peamiselt koolituse kaudu ja tõesti on tehtud selleks eraldi pingutusi. Siinkohal võib näiteks tuua Tartu Ülikooli Narva Kolledži, samuti tooksin kiidusõnadega esile Tallinna Ülikooli mitmeid koolitusi, kus on teatud meetmete kaudu püütud luua just sidusust Eesti ülejäänud õpetajatega. Nagu ma juba ütlesin, tahetakse neid saada just samadele koolitustele, olles valmis mitmeid asju kas üle selgitama või andma vajaduse korral venekeelset materjali juurde. Nii et see sidusus on üks asi. Võrgustikud eri aineühenduste või õpetajale spetsiifiliselt huvipakkuvatele teemadele. Eriti populaarsed on viimastel aastatel kaasava hariduse ja erivajaduse spetsiifilised koolitused, kus osalejad on tõesti nii eesti- kui ka venekeelsetest koolidest. Nüüd ennetustöö ja selline ideoloogiline mõjutus. Siin on monitoorija pigem Kaitsepolitsei amet, kes murekohtade ilmnedes annab omakorda sellest teada Haridus- ja Teadusministeeriumile. Piirkondlikult, nagu ma juba mainisin, on Narva Kolledž ja näiteks nende pedagoogiline konverents, kus alati on olnud väga rohkearvuliselt osalejaid, on mitmekeelseid haridusväljaandeid, aga ka palju võrgustike arendusprogramme. Kui me võtame ajaloo teema, siis sellega tegeleb kindlasti ajaloo- ja ühiskonnaõpetajate selts. Mitmed erialased teemad leiavad käsitlust ka ülikoolides. Ja võib-olla siin juba mainitud NATO teemal võib tuua näiteks riigi sotsiaalse partneri, Eesti NATO Ühingu, kes on korraldanud mitmeid just sellele sihtrühmale vajalikke koolitusi. Alahinnata ei tohi ka meie välissaatkondi, olgu Briti või Ameerika saatkond, ka Norra programme on sinna suunatud. Nii et positiivseid õpetajate kaasamisüritusi on väga palju.

Järgmine küsimus. Kas haridusministeeriumil on regulaarne atestatsioonimehhanism, mis kontrollib Eesti ajalooõpetajate pädevust, Eesti ja Euroopa ajaloo alast pädevust ja professionaalset ettevalmistust? Kõigepealt on meil õpetajatele kvalifikatsiooninõuded, neid teatud aja tagant ka kogu aeg uuendatakse. Alati on olnud väga oluline ühiskondlik teema, millised nõuded õpetajatele on. Nõuetele vastavust hindab ka tööandja ja Eestis me tavaliselt analüüsime testide tulemusi, näiteks tasemetööde tulemusi, ja kui seal väga selgelt midagi välja joonistub, siis osutavad välishindajad – hetkel Innoves, hiljem haridusametis – erilist tähelepanu. Mida see tähelepanu osutamine tähendab? Kui töödeldakse välishindamise tulemusi ja selle käigus tekib arusaam, et mingisugust valdkonda ei mõisteta, siis pööratakse sellele tähelepanu. Samuti on meil 2019. aasta sügisest alates arenguprogramm kohalike omavalitsuste haridusametnikele, tugevdamaks kohaliku omavalitsuse haridusspetsialistide mõistmist üldse haridussüsteemist, ning ka ainelidud, mida juba sai mainitud. Kui lubate veel teema kokku võtta, siis ütlen, et sellele erilise tähelepanu pööramine on kindlasti igati õigustatud. Kui me aga vaatame integratsiooni monitooringu andmeid, siis ainuüksi 2017. aasta seisuga on viimasel kahel-kolmel aastal oluliselt suurenenud tugev riigiidentiteet ja väga nõrga riigiidentiteediga isikute arv on vähenenud 14%-ni. Kindlasti on ka see oluline ära märkida. Korraldatakse ka mitmeid teisi laiemaid kursusi, näiteks koostöös rahvusvahelise kaitseuuringute keskusega. Septembris toimusid Ida-Virumaal haridusjuhtide kõrgemad riigikaitse kursused ja on mitmed muud sellised sammud, et õpetatakse nii julgeolekukaitset, välispoliitikat kui ka riigiidentiteeti, ning õpetajate osalus on alati olnud väga suur. Aitäh!

17:32 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud minister! Teile on ka küsimusi. Heidy Purga, palun!

17:32 Heidy Purga

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea minister! Tahan küsida õpetajate koolitusraha kohta. See on langenud ja nüüdseks peaks see olema isegi natukene alla 1%, aga täienduskoolituse vajadus oma pädevuse tõstmiseks on õpetajatel ikkagi väga suur. Mu küsimus ongi selline: kuidas teie ministeerium reguleerib õpetajate ainealast enesetäiendamist ja miks on koolitusraha vähenenud?

17:33 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Ega ajaloos ei ole viisakas sorteerida, aga siiski, see raha ei vähenenud minu ministriks olemise ajal. Debatt selle üle oli tollal siin saalis üsna elav. Hetkel on jah 1%. Argument oli see, et õpetajate täienduskoolitus oli väga ebaühtlane ja seda peaks suunama läbi ülikoolide – nii palju kui ma mäletan selle vähendamise diskussiooni siin saalis.

Agas tulles nüüd vastuse juurde, meil on partneriks kaks suurt platvormi. Üks on riigihanked, kus me

lähenevad teatud teemadega, näiteks kaasava hariduse puhul me ei öelnud ainult ülikoolidele, et palun korraldage seda, vaid küsisime ka teistelt, sest kodanikuühiskonnas on koondunud ka väga häid spetsialiste. Nii et hangetest, ütleme, selliseid sisuhankeid korraldab Innove. Kõiki nüansse ma isegi ei tea, aga sealt kooruvad välja suuremad partnerid, kes korraldavad õpetajate täienduskoolitust. Ülikoolidega on ka otse tehtud selliseid suuremaid koolitusseeriaid. Rahastamine käib Euroopa vahenditest, ESF-i vahendid on märkimisväärselt suunatud õpetaja täienduskoolitusse, loomulikult kasutatakse regulaarselt ka riigieelarvelist raha. Selle 1% üle, mis koolidele eraldatakse, saab tõesti kool ise otsustada. Ka siin võib öelda, et joonistub välja kahte sorti soove. Osa on sellised, et ainespetsialist soovib mingit väga spetsiifilist, oma kvalifikatsiooni tõstvat kursust või tervet moodulit. Ja siis oleneb kooli suurusest, aga tihtipeale on teatud fondid ja suunad. Peale selle on olemas suuremad koolitused ja selgelt kõige populaarsemad on igasugused kaasamised. Meie lapsed on erinevad ja õpetajad küsivad aina enam selliseid võimalusi, kuidas toetada erinevaid õpilasi oma klassiruumis. Kolmandaks, eks me ootame huviga MFF-i, kuidas järgmine programmiperiood kujuneb. Nagu ma juba ütlesin, on ESF-i vahendid õpetajakoolituses olnud märkimisväärsed ja me siiralt loodame sealt abi. Ka järgmiseks programmiperioodiks on Haridus- ja Teadusministeerium ise selge prioriteedina esitanud kõikide õpetajate täienduskoolituse. Alates 2015. aastast on väga jälgitud seda, et eksisteeriks sidusus koolide vahel. Me püüame hoida proportsioone ja vaadata, et umbes 10% ulatuses oleksid kaasatud venekeelsete koolide õpetajad.

17:36 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Signe Kivi, palun!

17:36 Signe Kivi

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud minister! Me kõik soovime, et õppimine oleks huvitav, põnev, üllatav, looks uusi sidususi ja ärgitaks küsimusi esitama. Teame ka, et õppetöö tõesti ei toimu ainult koolis ega klassis, vaid teadmisi kogutakse ka mujal, näiteks kultuuriasutustes. Kas Haridus- ja Teadusministeerium ei võiks käsitledagi Eestis tegutsevaid muuseume partneritena? Viimastel aastatel on kõik muuseumid mitmekesisistanud oma haridusprogramme. Ja kas on väga utoopiline mõelda, et me jõuame lähiajal sinnani, et näiteks Eesti Rahva Muuseum, Eesti Kunstimuuseum ja Vabamu oleksid õpilastele ja õpetajatele tasuta? Võiks alustada neis haridusprogrammide korraldamist. Ma usun, et see tooks noorte inimeste – ja mitte ainult nende, vaid ka nende õpetajate – ajalooteadmisse hoopis teisi suundumusi.

17:37 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Hea küsija kindlasti teab, et see on mulle väga südamelähedane teema. Kunagi said muuseumi õppeprogrammid erilise tõuke, kui me alustasime ühte erilist programmi. Praegu võiks seda nimetada pilootprogrammiks, see oli kaheaastane programm. Ülikoolid, muuseumid ja haridustöötajad laiemas mõistes panid selle kokku. Kinnitan, et kõik muuseumid, olgu need maakonnamuuseumid või ka suuremad, pakuvad eri vanuserühmadele tohutult põnevaid programme. Rahastamine käib väga erinevalt, mõnel pool teevad seda kohalikud omavalitsused, osa muuseumide on saanud mingit programmiraha. Nagu ikka, tänane Euroopa maksumaksjat, mitmed Euroopa programmid on võimaldanud tasuta osalemist. Muuseumide kaasamine ei ole üldse utopia. Ma lihtsalt ei tahaks teise haldusallas minna, aga tean, et ka Tõnis Lukasele meeldib see mõte. Ma tean ka, et kultuurinõukoja aruteludel on sellise sotsiaalse partnerluse teema kõlama jäänud. Eks me siis pea juba konkreetseks minema ja ütlema, mis midagi tähendab. Kunagi Riigikogu plaanis muuta seadust ja teha nii, et muuseumis ei tohi võtta raha. Seda ei ole rakendatud, aga see on üks huvitav seaduseelnõu, mis ei ole kunagi seadusena jõustunud. Lugege muuseumiseadust, see on nii üllatav, aga seal on see juba päris tükk aega kirjas.

Toetan südamest koostööd ja me peame koos leidma lahenduse, kuidas seda korraldada. Küsimus ei ole ju ainult piletis. Me tahame tegelikult muuseumide ja hariduskeskuste töös hoida. Kui me hakkame seal tasuta käima, siis võib-olla tuleks leida muuseumile mingi kompensatsioon. See ei pruugi aga seda vahvat tugirühma, neid entusiaste siis hoida, nii et see peab olema just haridusprogrammidele suunatud. KIK rakendab seda praegu keskkonnahariduse kaudu ja suunatud, võib-olla me peaksime

tegema muuseumiharidusele kuidagi eraldi midagi samasugust. Ma ei armasta väga neid programme, kõik on nendest väsinud, aga põhimõtteliselt peaks sihtotstarbeliselt sellele raha eraldama. Õpetajate ja koolide tagasiside on alati olnud sada protsenti toetav.

17:39 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kaja Kallas, palun!

17:39 Kaja Kallas

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud minister! Ma saan aru, et ajaloo- ja ühiskonnaõpetuses riigieksameid alates 2014. aastast enam ei ole. Küsimus on selles, kuidas siis Haridus- ja Teadusministeerium hindab nende õppekavade õpitulemuste saavutamist või seda, et lapsed siis õpivad ajalugu ja saavad sellised teadmised ajaloost, nagu riiklikus õppekavas on, kuivõrd me räägime just eelkõige praegu ajaloo- ja ühiskonnaõpetusest.

17:40 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Täpsustuseks, kuna ma saan aru, et siin ühiskonna- ja ajalooõpetajate selts on ka väga aktiivne olnud, siis gümnaasiumis sellisel kujul kadus see 11 valikeksami süsteem ära juba palju aastaid tagasi, aga põhikooli osas on valikeksam endiselt alles. Seda küll valib suhteliselt vähe õpilasi, sest enamik valib endale võõrkeele põhikooli lõpueksami, aga siiski teatud hulk teeb ka seda eksamit. Kuidas me hindame? Praegu toimib selline hindamine, mida meie nimetame välishindamistestiks, aga eesti keeles öelduna on see tasemetöö. Ja mida rohkem me suudame nende tasemetööde kaudu seda n-ö suurt informatsiooni ehk *big data*'t sorteerida, seda parem. Meie eesmärk on see, et me saaksime anda õpetajale tagasi aina enam ja üha täpsemat informatsiooni, et õpetaja siis omakorda saaks selle infoga midagi teha. See annab teavet ka ministeeriumile ja otsustajatele, poliitikakujundajatele. Asja mõte on see, et meil oleks võimalik minna lapse tasandile, klassi tasandile ja kooli tasandile. Sellisel juhul me näeme, kas mingis aines on terveid plokkke, mida ei mõisteta, kas on mingisugune teemakäsitus, millest ei saada aru, saame selle kohta signaali. Näiteks võib olla nii, et on paralleelklassidega kool, aga mõnel klassil on sama ainet kuidagi teistmoodi käsitletud. Kui me saame teada, et see on näiteks ühte õpetajat puudutav küsimus, siis läheme juba nendest lähteandmetest edasi. Lisaks sellele tuleb ühiskonnaõpetuse ja ajaloo kohta tagasisidet ka seltside ja aineühenduste kaudu, samuti Innove eksperdi kaudu, nii et selline võrgustik siiski toimib, vahel aktiivsemalt, vahel vähem. Põhjus, miks me tahame seda teha riigi, haridusministeeriumi ja sotsiaalsete partnerluste kaudu, on see, et peale hasartmängumaksu nõukogu muutmist on võetud suund kolmeaastastele suurtele sotsiaalsetele partnerluslepingutele, et need aineühendused saaksid jõudu juurde, olemaks selliseks võrgustiku ühendajaks. Ka sealt tuleb ministeeriumile kindlasti tagasisidet, kui on mingid ohumärgid või, vastupidi, tahetakse midagi põhimõtteliselt muuta.

17:43 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andres Sutt, palun!

17:43 Andres Sutt

Aitäh! Hea ettekandja, tänan vastuste eest! Mul on jätkuküsimus seoses koolitustega. Kuna kool on kodu kõrval kõige olulisem lapse ja inimese väärtusruumi kujundaja, siis kindlasti on hea meel kuulda, et 91% õpetajatest on koolituse läbinud Eestis. Aga täpsustage palun, kui mahukad need koolitused on ja kui palju on selliseid õpetajaid, kes üldse ei ole koolitusel osalenud.

17:43 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

No ma pean siin siis EHIS-e andmed ette võtma, ma ei taha eksida, muidu te leiate ise pärast EHIS-est midagi muud. See info on kõik Haridus- ja Teadusministeeriumi kodulehel avalikult olemas, aga kvalifikatsiooninõuete üks osa on ka see, et me nõuame pidevalt õpetajatelt täienduskoolituste läbimist. Veel hiljuti oli see kohustuslik, kui sa soovisid oma atestatsiooniastet tõsta, praegu on see ainult siis, kui sa tahad kutset omandada. Ka siin saalis on olnud juttu, et kutse omandanute arv on äärmiselt tagasihoidlik. Atestatsioonisüsteemi ümberkorraldus kindlasti on oma mõju avaldanud. Kui enne oleks kindlalt teile öelnud, et osaleb sada protsenti, sest teist võimalust ei olnud, siis nüüd ei oska küll

kinnitada, kas kuskil on mõni õpetaja, kes hoidub kõikidest koolitustest. Aga üldjuhul on õpetajate huvi väga-väga suur ja väga palju tehakse koolisiseseid koolitusi – enamasti tuuakse kooli keegi koolitaja, kes räägib mingil kokkulepitud olulisel teemal. Oma ainevaldkonna spetsiifilistel koolitustel ei pruugi kõik õpetajad käia. Kui te peate silmas seda, kas ajalooõpetajate seltskonna korraldatud koolitusele tulevad osalema kõik Eesti ajalooõpetajad, siis kindlasti mitte. Nad teevad natuke teistsugust spetsiifilist tööd. Aga ma peaksin võib-olla küsima ainevaldkonna inimestelt, kas nad on tähele pannud, et on mõni õpetaja, kes kuidagi eriliselt tahab hoiduda info saamisest. Siia maani on tulnud kogu aeg pigem selline tagasiside, et huvi on veel suurem – andke aga rohkem mõtestatud koolitusi. Õpetajad on väga kriitilised selle suhtes, mida pakutakse. Tagasiside on tarmukas. Kui ikka õpetaja ei ole rahul sellega, mida talle pakutakse, siis õpetaja ütleb seda, võib-olla mitte kohe, aga mõne päeva pärast kindlasti. Eesti on nii väike, et see tuleb ikka välja.

17:45 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jüri Jaanson, palun!

17:45 Jüri Jaanson

Suur tänu! Austatud minister! Me teame, et õpetaja koolis oma mentaliteediga, täpselt nii nagu treener spordiski, on ikkagi õpetamise ja teismeliste kasvatamise a ja o. Õpetaja mentaliteedi ja lähenemiste mõju laob põhja ja see on hästi oluline. Aga me teame ka, et Eesti õpetajaskonna keskmine vanus on üle 50 eluaasta, ma ei tea küll ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetajate kohta. Me teame ka, et kaitsepolitsei on kinnitanud: õpetajaid ja ka koole tahetakse mõjutada. Ja siit tekibki küsimus. Koolitused küll toimuvad, aga mentaliteet jääb mentaliteediks. Kuidas õpetaja selgitab õpilastele näiteks juhtumit Krimmis või Gruusias, samuti teise maailmasõja järelmeid jms, see on hästi oluline. Samas te väidate, et kaitsepolitsei teiega väga koostööd ei tee, teil ei ole eriti kontakte olnud. Ma küsin, mismoodi te ikkagi saate ülevaate sellest, kas mõnes koolis võib õpilastele selline mõjutatud mentaliteet mõjuda.

17:47 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Ma kõigepealt kinnitan veel üle, et iga kord, kui kaitsepolitsei leiab, et on midagi, mida ta peaks meie valdkonnas ütlema, ta ütleb. Selles osas on koostöö väga hea. Lihtsalt ma võib-olla rõhutasin seda, et Haridus- ja Teadusministeerium ei kuulu nende ministeeriumide hulka, kes käib regulaarselt vestlemas, pigem ainult siis, kui kutsutakse. Ma püüdsin sõnastada seda, et meie suhtlus ei ole väga tihe. Ehk siis vihjan sellele, et tõenäoliselt ei ole muret nii palju kui võib-olla mõni aasta tagasi. Mul on eri aegadest ministri kogemus ja on olnud aegu, kui kutsuti väga tihti välja, nüüd on selles mõttes pigem rahulikum. Ju siis on selliseid muret tekitavaid või kiiret reageerimist nõudvaid hetki vähemaks jäänud.

Õpetaja mõju õpilasele on märkimisväärne, selles ei ole mingit küsimust. Haridus- ja Teadusministeeriumi õppekava puhul me saame öelda, et on terve hulk teemasid, mida on kohustuslik läbi arutada ja analüüsida. Me püüame anda õppematerjali. Me püüame võimaldada lisamaterjali, ka individuaalset lisaõppematerjali. Aga me oleme kõik seotud oma ajalooga ja seda me ju mõistame. Ka mina olen koolis käinud sel ajal, kui räägiti väga erinevat juttu sellest, mis kodus. Ega see ei mõjutanud küll. Seda tuleb ka arvesse võtta. Nii et me ei saa süüdistada ainult õpetajaid. Kui nad ka teevad teatud seminare ja diskussioone, siis me peame ikkagi tunnistama, et lapsed vaatavad uudiseid ja jälgivad ise, mis toimub. Nendes peredes ei vaadata tingimata ühte või teist n-ö kohustuslikku televisiooni, vaid valikuid tehakse väga laialt, tänapäeval on mitusada kanalit. Me oleme eri aegadel ka valitsuses arutanud, kuidas jõuda rohkem teatud sihtrühmani, sest ETV+ ei ole kõigi põhiline uudistekanal. Nii et ma tahaks siiki kaitsta koole. Nad võtavad teemad läbi, analüüsivad, kasutavad materjale jne, aga kuidas see diskussioon seal klassis välja kujuneb ja kui palju me suudame ühe või teise lapse meelsust mõõta, seda ma ei oska öelda. Kindlasti on samamoodi nagu teiegi ütlesite, et näiteks treener, kes võib-olla õhtul ütleb ühe lause, märkab vahel palju rohkem lapse erisusi ja on talle võib-olla palju suurem ideaal. Eriti kui trennis on poisslaps ja treener on märkimisväärne meesterahvas, võib-olla üks väheseid autoriteetseid meesterahvaid lapse elus, kes ütleb ühe lause, siis võib see panna õpetaja mitmeaastase töö löögi alla.

Ma ütlen siiski, et numbrid räägivad oma keelt. Väljas koolitustel on käinud kokku ainult viis õpetajat ja nendest üks ajaloo alal. Nii et me oleme siiski käinud ära pika tee. Huvi ja ärksus on olemas. Kui vaadata

üle kõik need dokumendid, mis on avalikud, siis me näeme, et ka noorte endi huvi minna Venemaale laagritesse, näiteks noortelaagrisse, on pigem tagasihoidlik. Me pakume praegu siiski siin Eestis nii palju muid võimalusi ja oleme teinud väga tublit tööd.

17:50 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kristina Šmigun-Vähi, palun!

17:50 Kristina Šmigun-Vähi

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Mida Haridus- ja Teadusministeerium kavatses teha või on juba teinud selleks, et motiveerida vene koolide õpetajaid, et nad ikkagi eelistaksid Eesti riigis heaks kiidetud täienduskoolitusi?

17:51 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Informatsioon, kättesaadavus, et nad oleks ka piirkondlikult kättesaadavad, võimalikult kooli lähedal. Ja siin on väga olulised, nagu ma juba näiteks tõin, piirkondlikud kolledžid. Narva on teinud väga head tööd. Siis püüame teha ka teatud süsteemsemaid koolitusi koostöös ülikoolidega, näiteks minnakse kohapeale. Ka Kultuuriministeerium on integratsiooni poole pealt pakkunud selliseid filosoofilisemaid ja laiemaid teemasid, kus õpetajatel on huvi arutada, need ei ole mitte niivõrd koolitused, vaid lihtsalt sellised arutelud. Võib-olla veel üks oluline aspekt, mida ma enne ei maininud, on keeleõpe. Eriti nüüd, kui need eesti keele majad on suuresti fookuses, on viimasel neljal-viiel aastat enesetäiendust saanud suur hulk õpetajaid. Selge on see, et seal ei ole tegemist ainult keeleõppega, sest seal kasutatakse häid materjale ja vesteldakse väga palju. Ka selle kaudu me näeme, et õpetajate tagasiside on hea ja ka huvi riigi toimimise vastu on selliste sammude kaudu suurem.

17:52 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Keit Pentus-Rosimannus, palun!

17:52 Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh, hea juhataja! Austatud minister! Me oleme proovinud Venemaa mõjutustegevuse teemal aru pärida ka siseminister Mart Helmelt. Iseenesest on huvitav, et Riigikogu esimees, kes Mart Helmele keeldus selleteemalist arupärimist edastamast, on selle teile edastanud. Tore, et see mõttevahetus täna siin toimub. Eks see on ju teada, et Venemaa ja Kreml ei põlga ära põhimõtteliselt mitte ühtegi vahendit ega võimalust, mis aitab kuidagi mõne Euroopa Liidu riigi ühiskonda sisemiselt lõhestada. Ikkagi on täiesti valimatult järjest rohkem kasutatud just nimelt ajalooäänamist nendesamade nimetatud treeningute või täienduskoolituste ja koolituste sildi all. Aina enam kutsutakse Venemaale osalema ju mitte ainult vene keele ja kirjanduse õpetajaid, vaid ajalooõpetajaid, samuti järjest rohkem aineõpetajaid, kes siis naasevad sealt antud kirjandusega. Te mainisite, et ei ole teada eriti palju näiteid, kus Venemaalt kasutatud õppekirjandust kasutatakse. Kuhu peaksid sellekohase info edastama need, kellel on konkreetselt need olemas? Ja mis te sel puhul ette võtaksite?

17:54 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Sellisel juhul on kõige esimene koht loomulikult Haridus- ja Teadusministeerium. Haridus- ja Teadusministeerium teeb üldjuhul kas siis välishindamise või kasutab Innove ainespetsialiste. Kui ma nüüd meenutan, siis olen vist paari juhtumit kohanud, kus inimene on sotsiaalmeedia kaudu mulle sellise pöördumise teinud. Sel juhul on olnud välishindamised. Tavaliselt me käitume nii, et küsime koolijuhilt selgitust ja enamasti saadab koolijuht siis üsna põhjaliku selgituse. Mis selle mõju on? Tähelepanu pööramine. Kindlasti on õpetajad üsna ettevaatlikud, eriti kui me arvestame näiteks venekeelset kooli. Ma kinnitan teile – te ise käite ka koolides –, et õpetajad suhtuvad riiki väga suure austusega. Ja kui tuleb signaal, et mingi asi tekitab meeolehärra, siis pigem püütakse seda mitte tekitada. Nüüd selgituse kohapealt. Põhjus, miks ma siin ka selle vihje andsin, on see, et sellel ühel juhul ei olnud tegemist ajalooaga, oli vist matemaatika või füüsika, emb-kumb, kus kasutati sellist tõesti üsna nostalgilist teost, seal ei olnud küll küsimust ideoloogias, aga see õpik lihtsalt ei vastanud õppematerjaline kõigis osades kehtivale ainekavale. Tookord õpetaja andis sellise selgituse, et tema arvates oli see mis iganes osa – ma võin eksida, kas see oli füüsika või matemaatika, aga igal juhul

reaalne – paremini lahti selgitatud selles väga ajaloolises teoses. See õpetaja kinnitas ka üle, et üldiselt ei ole Nõukogude Liidu teosed põhiõpikutena kasutusel, aga selle konkreetse paragrahvi selgitus oli venekeelsele õpilasele lihtsamini arusaadav.

Me arutasime Maris Lauriga mõned nädalad tagasi näiteks protsendi arvutust. Ma pean tunnistama, et ka mina jälgisin huviga, kuidas mu lapsed praegusel ajal protsenti arvutavad. Minu meelest meie õppisime koolis omal ajal lihtsamini, aga tõenäoliselt oleneb see kõik aineõpetaja valikust, kuidas näiteks kümne piires arvutamine lapsele selgeks õpetatakse – mõni viib kümneni välja ja ütleb, et siis tuleb 15, mõni seda ei tee, nii et seal on erinevaid trikke. Seetõttu mul ei ole teile täna ühtegi konkreetset näidet tuua, aga kui teil tuleb fraktsiooni mingi selline signaal, siis oleks palve juba, et te edastaksite konkreetse teabe ja siis me alustame sellest, et me küsime koolijuhi selgitust.

17:56 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Annely Akkermann, palun!

17:56 Annely Akkermann

Suur tänu, härra juhataja! Lugupeetud minister! Ma kuulasin teie vastuseid ja ausalt öeldes tõstsin uuesti ette kolleeg Kerdi arupärimise, et vaadata selle pealkirja. Küsimus on olnud Venemaa Föderatsiooni ideoloogia impordist ja mõjutustegevusest Eestis, mitte õpetajate täienduskoolitusest matemaatikas, füüsikas või ajalooos. Ma olen täiesti kindel, et ajalooõpetajad eesti koolis teavad väga hästi, ütleme, teise maailmasõja või eelmise sajandi keskpaiga ajalugu. Küsimus ei ole selles, et nad vajaksid täienduskoolitust. Mind ajendas küsima tegelikult ETV+-s toimunud hiljutine väitlussaade, kus meie kolleegidest olid kohal Stalnuhhin ja Mihkelson ning veel oli seal üks ajalooõpetaja, kes kõneles emakeelena vene keelt, ma nime ei pannud tähele, ja Venemaa saadik. See ajalooõpetaja küll oli samadel seisukohtadel kui Stalnuhhin ja Venemaa saadik, ja ta oli väga võidukas, et igat fakti võib tõlgendada väga erinevatest vaatenurkadest. Oli ka näha, et ta seda hea meelega teeb. Mida ikkagi saab haridusministeerium teha, et Venemaa Föderatsiooni ideoloogiat ei imporditaks Eesti kooli?

17:58 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Kõigepealt pealkirjast ja küsimustest. Ma püüdsin täna oma parima tahtmise juures vastata teie küsimustele ja kui ma rääkisin liiga palju täienduskoolitustest, siis sellepärast, et selle kohta oli ka küsimusi. Nüüd mõjutusest. No kõige laiemalt mõjutust ja selle mõjusust ei hinda mitte Haridus- ja Teadusministeerium, vaid selleks on Eestis olemas professionaalsed asutused. Näiteks, kui toimuvad noorteüritused ja neile kutsutakse noori, siis üks asi on see, kas nad sinna üldse lähevad, teiseks, kes neid rahastab, kuidas nad said informatsiooni, kuidas sinna üldse jõuti jne. Kindlasti ei ole meie parimad, ütleme, mõjususe hindajad. Ma ei proovinud oma küsimustes-vastustes kuidagi seda teemat eirata, nii nagu Keit juba puudutas, vaid hea meelega diskuteerin. Samas ei ole mul andmestikku, mille pärast üldiselt üle Eesti või ka näiteks ainult 23 venekeelses koolis kuidagi eriliselt mures ollakse, ega ole minuni jõudnud ka dokumente, mis näitaks, et see oleks kuidagi üldine probleem. Noorteni ei jõuta nii lihtsalt. Noored on üsna valivad. Me oleme siiski saanud Eesti noori väga aktiivselt osalema huvihariduses ja huvitegevuses. Tuleb kiita ka kohalikke omavalitsusi, on nad siinpool või sealpool Kunda jõge. Kindlasti toimub väga palju laagreid, malevaid jms toimetamisi. Ei ole, ütleme, mõjutusega seonduvad Venemaa üritused üldse ainsad. Kas Venemaal käiakse? Ikka, noored käivad ekskursioonidel, nii eesti- kui ka venekeelsetes koolides on suur huvi näiteks Peterburi vastu, mis on ju väga atraktiivne, näiteks Ermitaaži minek vms. Kunstikoolidki käivad seal süsteemselt. On kultuurivahetust, haridusvahetust, ka õpetajatele mõeldud üritusi. Eelmisel nädalalgi oli üks konverents. Selles mõttes iga tegevus koostöös Venemaaga ei tähenda midagi halba. Aga sellest, et nende ürituste kaudu soovitakse mõjutada ja kontakte saada, me peame teadlikud olema. Üldisest mõjususest, jah, nagu ma ütlesin, me oleme pika tee ära käinud, nii et üldiselt ma julgeks teha sellise kokkuvõtte.

18:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Johannes Kert, palun!

18:00 Johannes Kert

Täna, härra esimees! Lugupeetud haridusminister! Meil on võib-olla toimuvast mõneti erinev informatsioon, kuid ma tahan küsida selle kohta, et meil on üks põhilisi täienduskoolituste organiseerimisega tegelevaid organisatsioone Eesti Ajaloo- ja Ühiskonnaõpetajate Selts. See tänuväärne töö, mis nad on aastate jooksul teinud, on kindlasti positiivselt mõjutanud ka meie noorte ajalooteadvust. Kahjuks on selle seltsi rahastus viimaste aastate jooksul oluliselt langenud, käesoleval aastal vist 25 000 euron. Miks on selle olulise seltsi rahastamine vähenenud?

18:02 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Kinnitan teile, et ma ei ole küll kelleltki kuskilt raha ära võtnud. Ajaloo ja ühiskonnaõpetusega tegeleb tõesti ajaloo- ja ühiskonnaõpetajate selts, Jaan Tõnissoni Instituut ja veel paar väga tugevat sotsiaalset partnerit meil siin Eesti ühiskonnas. Teema on läbi aastakümnete olnud väga oluline. Aineühendusi rahastatakse eelarves siis järgmiselt: tegevused, mis seonduvad riigieksamitega, olümpiaadidega ja eriti andekatega ning peale selle on üldine sotsiaalne partnerlus. Sotsiaalset partnerluslepingut me esimest korda üldse ainelitusega rääkisime läbi kaks aastat tagasi, sellise süsteemse partnerluse mõttes, siis kui Riigikogu pärast hasartmängumaksu nõukogu laialisaatmist meile sellise juhendi andis. Sellest aastast on tulnud ettepanek – välja arvatud see rida, mis puudutab olümpiaade, eriti andekaid, mis on eraldi reana – tekitada õpetajate aineühenduste võrgustik, sest mitmed sellised teemad ei ole haridusspetsiifilised, vaid laiemad. Seal on vastupidi, eelarvelisi vahendeid on märkimisväärselt suurendatud ja rahastus küündib läbirääkimistel tehtud ettepaneku kohaselt mitmesaja tuhandeni. Nii et mingist raha kokkuhoiust selles valdkonnas ei ole minister küll teadlik. Ma kahtlen selles ega usu, et kuidagi mõne seltsi arvel oleks tehtud mingeid muudatusi. Aga jah, praegu on laual Haridus- ja Teadusministeeriumi ettepanek, mida enamik aineühendusi toetab, nimelt, tuua õpetajaid esindavad organisatsioonid üldisemaks ümarlauaks kokku, sest nende võimekus ja tase on väga erinev. Ja kokku on seda summat tõstetud peaaegu 300%. Nii et ma usun, et pigem on soov toetada.

18:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tiit Kala, palun!

18:04 Tiit Kala

Täna, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Teie ettekandest selgus, et koolis kasutatavate õpikute kohta on olemas register. Ja küsimus on järgmine: kas kooliõpikute registris on ka Venemaal välja antud ajalooõpikuid?

18:04 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Ei ole. Õpikud peavad vastama Eestis kehtivale ainekavale ja õppekavale. Venemaal välja antud õpikud sinna alla ei kuulu.

18:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Ants Laaneots, palun!

18:04 Ants Laaneots

Suur tänu! Proua minister! Eesti elab praegu umbes 1,32 miljonit inimest, sh etnilisi eestlasi ainult 920 000, kusjuures nende arv seoses migratsiooniga välismaale väheneb – välismaal elab umbes 200 000 eestlast. Küsitav on ka tegelikult eestlaste sündimus siin Eestis, selle suurenemine. Pärast taasiseseisvumist näis, et oht meie väikesele rahvale on ületatud, sest riigikeeleks määrati üks ühine eesti keel. Seda keelt toetab ka, peab ütlema ausalt, siin elav noorte muulaste põlvkond, sest nad ei näe teist kodumaad enda jaoks. Samal ajal aga vajab see põlvkond eesti keele õpet koolides ja selleks on vaja jälle rohkem venekeelseid koole üle viia eestikeelsele õppele. Aga vene koolid, eriti kompaktses asumites, justkui ei mõtlegi kasvatada eesti keele õpet. Tagajärg on see, et noored on – näiteks Narvast, Sillamäelt ja Tallinnast – halva keeleõppe tõttu lihtsalt sunnitud Eestist lahkuma. Ma olen sellest rääkinud mitmete venelastega gümnaasiumidest. Minnakse kas Lääne-Euroopasse, sinna põhiliselt, või siis Venemaa Föderatsiooni tagasi. Miks on haridusministeerium nii abitu, et ei suuda lahendada siin

elavate muulaste eesti keele õppe probleeme? Kusjuures Soome, meie naaber ju saab. Seal asuvad näiteks Venemaalt, Ukrainast või mujalt tulnud lapsed kohe õppima soome keelt.

18:06 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Ma päris Soome näidet ei taha tuua, sest seal on ka üks teine riigikeel. Meil Eestis on sellekohased debatil õnneks läbi. Eestis on üks riigikeel ja see on eesti keel. Abitust ei ole riik, ma usun, viimasel ligi 30 aastal kindlasti üles näidanud. Kui me vaatame tagasi, läbi selle kolme aastakümne, siis selliseid väga otsustavaid hetki, kus on tehtud õigeid otsuseid, on ikka väga palju. Ei ole kindlasti ainult iseseisvuse taastamine või sõjaline võimekus, ka hariduses on palju ära tehtud. On ka õppekavalised muudatused – kui me läheme tagasi 1996. aastasse ja vaatame tookordset õppekava, siis nüüdseks on toimunud märkimisväärsed muudatused. Tasub mõelda, kust me tulime ja mis on selle aja jooksul saavutatud. Meie ülikoolid on väga kiiresti arenenud, pakkudes kvaliteetset haridust, sealjuures õpetajatele nii täiskoolitust kui ka täienduskoolitust.

Teil oli küsimus ka kompaktsete asumite kohta. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses on teatud ülesehitus ja on ootus, et riik seab eesmärgid, need on väga abstraktsed. Ja olgu ülemineku kuupäevad näiteks gümnaasiumiastmes missugused tahes, need on olnud seatud eesmärgid. Aga kõik see, kuidas seda rakendatakse, kust leitakse õpetajad, kust leitakse ressursid ja milliste vahenditega samm-sammult edasi liigutakse, on olnud nende kompaktsete asumite ehk kohaliku omavalitsuse otsustada. Kui mingis kohalikus omavalitsuses ei ole väga palju eesti keele õpetajaid ja on keeruline leida õppejõude, siis on üsna hiljaks jäänud sellised vajalikud arutelud, kuidas me saaksime toetada õpetajaid või laiemalt näiteks Ida-Virumaad. Ma julgen öelda, et võib-olla viimased viis-kuus-seitse aastat räägitakse riigi vastutusest. Ma usun, et kui me riigi vastutust veel enam tugevdame – see ei ole ainult kohaliku omavalitsuse mure –, siis me saavutame oluliselt paremaid tulemusi.

18:08 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Katri Raik, palun!

18:08 Katri Raik

Austatud eesistuja! Hea minister! Ma küsin selle kohta, millest me oleme tegelikult ka varem teiega rääkinud, see puudutab õpetajate üldist ettevalmistust. Me oleme täna rääkinud täienduskoolitusest. Koolitusel võib ju käia ka nii, et mitte midagi sellest ei parane, et sa seal käid. Küsimus on selles, mis saab venekeelsete aineõpetajate ettevalmistamisest Eestis, kui me sellega ei tegele. Ilmselt see nii jääb, sest me oleme suunanud oma venekeelse kooli aeglase väljasuremise teed. Sinna jäävad õppima lõpuks need, kellel pole võimalik eestikeelses kooli minna. Olgu, ajalugu õpetatakse tegelikult väga tihti Eesti keeles, eelkõige gümnaasiumiastmes. Nii et võib-olla ajaloos see probleem polegi kõige teravam, kuigi põhikooliosas on. Mis saab ikkagi Eestis venekeelsete koolide aineõpetajate ettevalmistusest? Ilmselt on nüüd küll möödas see aeg, kui venekeelsete koolide õpetajad tulevad Pihkvast või Peterburist, kuigi veel mõned head aastad tagasi olid täpselt pooled õpetajatest saanud oma põhikoolihariduse seal.

18:09 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Õpetajate järelkasvu teema. Mõne protsendi võrra on õpetajad neis 23 venekeelses koolis vanemad kui eestikeelsetes koolides. Aga ainult mõnevõrra, sest kui me vaatame jälle piirkondlikult, siis õpetajate vanuseline koosseis Ida-Virumaal ei joonistu kuidagi eriliselt. Kui me võtame sealt eraldi valikained või põhiaained, siis peab ütlema, et loomulikult reaallainete õpetajate ja keeleõpetajate järelkasv on väga muret tekitav. Nüüd tudengite osakaalust. Kindlasti hea küsija teab isegi, et tudengeid on väga erineva taustaga. Tullakse matemaatikat õppima kodust, kus räägitakse vene keeles, ja tullakse matemaatikat õppima kodudest, kus töötatakse eesti, inglise või mis tahes muus keeles. Kuhu see noor inimene hiljem, pärast õppimist tööle asub? Eks me kõik loodame, et ikka kooli. Kas see on venekeelne või eestikeelne kool? Näiteks, logopeedia on ju väga keelepõhine. Ja tegelikult osaluse põhjal me teame, et näiteks Tartusse tullakse õppima logopeediat ja paljud spetsialiseeruvadki vene keele logopeediks, kuigi nende õpe Tartu Ülikoolis on eestikeelne. Isegi sellise asjaga on ülikoolid hakkama saanud. Nii et järelkasvu kohta ütlen, et me rakendame kõiki meetmeid, mis ärgitaks rohkem õpetajaks õppima ja kooli tulema, või üldse säreilmseid noori inimesi tulema enne kooli ja alles siis õppima minema. Siin ma ei ütleks, et on eesti ja vene koolil väga suur vahe.

18:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Signe Riisalo, palun!

18:11 Signe Riisalo

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Me oleme siin tasakesi liikunud ajalooõpetajate ja Venemaa ideoloogilise mõju teema juurest eesti keele teema juurde. Mind isiklikult kannustas sellele arupärimisele alla kirjutama hirm. Mitte hirm nende ees, vaid hirm nende pärast, kes satuvad Venemaa võimaliku ideoloogia mõjuvälja. Tegelikult te olete ju ka oma vastustes puudutanud nii meedia kui ka kodu mõju ning maininud ka sedasama keeleõppe parandamise ehk eesti keele oskuse parandamise küsimust. Mul on tõepoolest siis mure nende noorte inimeste pärast, kes meie keskel elavad, ja nende sotsiaalmajandusliku toimetuleku pärast hilisemas elus. Äkki te ütleksite nüüd siin meile – teie koalitsioonipartnerid ju tahaksid eestikeelsele koolile üle minna –, mis on teie jaoks need takistused, miks ei võiks või ei peaks Eesti tõsiselt ette võtma ja seadma sihti: aasta, kolme, viie või kümne pärast meil on ühtne eestikeelne kool. Mis need takistused võiksid küll olla?

18:13 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh, hea küsija! Ma vastan haridusministrina. Aga istume siis maha ja räägime. Millest me räägime? Kas me räägime kuupäevast, nii nagu tehti 1990-ndatel ja 2000-ndate alguses? Kuupäev pandi paika, aga mitte midagi ei juhtunud. Kas me räägime sellest, et me sulgeme vene kooli ja suuname kõik eesti koolidesse, samas kui me teame, et ühiskonnas on sellest teemast väga erinev arusaam? Millest me räägime? Lepime kokku, millest me räägime selle ülemineku all, kui see ei ole ainult kuupäev, mida me siin Riigikogus oleme mitu korda arutanud ja hääletanud, kus ei ole absoluutselt konsensust ühiskonnas ei koalitsioonipartnerite ega Riigikogu liikmete hulgas – hääletatakse küll mööda fraktsioone ja arutatakse koridorides, aga hinges saavad kõik aru, et kuupäev ei muuda midagi. Mina olen seda vahvat asja näinud 1990-ndate lõpus ja 2000-ndate alguses. 2002. aastal olin minister, tookord sai paika üks kuupäev, siis me tõstisime seda edasi, algul oli see 2004, siis 2007. Nüüd me näeme, mis on tegelikult saanud. Lapsed astuvad ülikooli, nad on lõpetanud gümnaasiumi, kus on nüüd juba ma ei tea, mitukümmend aastat olnud nn 60 : 40, aga on koole, kus see 60 : 40 tähendab sisuliselt eestikeelset õpet, ja siis on koolid, kus protsendid küll täidetakse, aga sisu on teine. Miks ma sellest nii pikalt räägin? Kui poliitika kõrvale jätta ja sisu juurde tulla, mida näiteks ka keelestrateegia puhul me arutasime, siis on nii palju nüansse ja detaile. Lõpuks öeldakse alati, et välja arvatud Ida-Virumaa, seal vaatame etapiviisiliselt.

Me oleme välja pakkunud nüüd kolm aastat tagasi ühe programmi. Peale keelekümbuse, mis on juba olemas ja toimib minu meelest hästi – osale väga meeldib, teised on ettevaatlikud, kolmandad ütlevad, et tahaks veel midagi –, on olemas koole, kes toovad suurepäraseid tulemusi. Nende nimi on üldjuhul lütseum. Selle mõtte oli kunagi 2000-ndate alguses see, et kui kõik koolid lähevad kiirendatult üle eesti keele peale, siis osa on sellised vene kultuuri ja keele süvaõppe kallakuga koolid. Tõesti, kui me vaatame seal näiteks riigieksami tulemusi või on mingeid näitajaid, siis seal tõesti on keeleeksami tulemused riigi parimad. Selles mõttes oli see ju õige suund. Oleme välja pakkunud ka selle, et alustame lasteaiast, sest väga palju oli kriitikat, et see gümnaasiumi üleminek oli vale ots. Esimesed 53 oli metoodikaga 2 + 2 – veel kord: lisaks keelekümbusele, sest on väga palju keelekümbuslasteaedu –, ja see metoodikaga 1 + 1 on siis see, et tegelikult õppetöö on eesti keeles, aga üks õpetaja töötab ainult eesti keeles ja on ka teine õpetaja. Väga palju on muretsetud, et kui laps ei saa aru või kui lapsevanem ei saa aru, mis siis saab. See teine õpetaja ei ole mitte alamõpetaja, vaid ta ongi paralleelselt kogu aeg olemas ja töötab nendega, kellel on vaja lisatuge, ja töötab ka lapsevanematega, nende nõustamise ja kõige sellega. Me alustame sellise meetodiga koolides nüüd 1. septembrist. Kui see meetod on lisaks keelekümbusele see, mis võiks näiteks võluda, siis me võib-olla räägime teiega teist keelt. Aga praegu ma olen ettevaatlik, sest ma ei tahaks veel rääkida kuupäevast. Aga millisel moel ja kuidas me saame neid asju kokku panna, seda peab veel otsustama. Väga palju räägitakse kahepoolsest keelekümbusest, hästi positiivne näide, jälle vabatahtlikkuse alusel. Seda saab rakendada seal, kus lapsevanem on selleks valmis, sest ettevaatlik on ju eestikeelne lapsevanem, eriti Ida-Virumaal, aga ka siin Tallinnas on mõned lapsevanemad pigem ettevaatlikud. Me peame ka kõigi nende muutuste puhul kindlalt vaatama, et me jõuame hariduse kvaliteedis kogu aeg sammu pidada.

Nii et väga pikk vastus on see, hea küsija, et me peame kokku leppima, mis asi see on, mida me muudame. Peamine fookus ja eraldi teema on see, et umbes kolmandik põhikooli lõpetavaid noori ei

omanda eesti keelt sellisel tasemel, et see meid rahuldaks. Vaatame neid koole üksikuna ja küsime, mismoodi me saaksime minna seal appi ja mis ulatuses me tahame, et riik sekkuks. Sest praegu me oleme olnud väga ettevaatlikud. Kohalik omavalitsus ja õpetaja on äärmiselt autonoomsed. Kas me tahame sealjuures, et riik sekkuks? Väga palju on tulnud signaale, et me tahame. Me tuleme varsti välja – ma usun, et võib-olla üsna lähinädalatel – oma pakkumistega, kuidas võiks seadusi muuta. Kui Riigikogu tahab seda toetada, siis sellised võimalused on olemas.

18:17 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Lugupeetud minister, teile rohkem küsimusi ei ole. Kas kolleegidel on soovi avada läbirääkimisi? Jah, palun, Katri Raik!

18:18 Katri Raik

Head kolleegid! Austatud minister! Ma olen ise töötanud venekeelses koolis ajalooõpetajana, õpetanud 7. ja 8. klassis ajalugu eesti keeles vene lastele. Ma valmistasin igat tundi ette kolm tundi, selleks et hakkama saada väga erineva keeleoskusega õpilastega. Oli üks minu elu huvitavamaid ülesandeid. Aga mitte sellest ei taha ma rääkida.

Ma tahaksin rääkida lühidalt ühest teisest teemast, mille pärast ma ise istun siin praegu nagu sütel, sest ma pean olema poolteise tunni pärast Pervõi Baltiiski Kanalis, esimeses Balti kanalis. Ma tean, et paljud meist ei läheks sinna. Täna õhtu on saate lindistus "Vene küsimus" ("*Russkii vopros*"). Lähen sellepärast, et Eesti poliitikud peavad ise rääkima Eesti asjadest, ja hea on, kui seal on esindatud erinevad vaated, erinevate erakondade vaated. See on mulle raske. Tihti olen ma kaks vähemust ühes – ma olen seal tavaliselt ainus naine ja ma olen ainus eestlane. Minu vene keel ei ole perfektne, aga ma õpin selleks ja ma lähen teen selle ära. Ma tahan oma sõnavõtuga teile lühidalt öelda andmeid vene keele õppimise kohta Eestis ja kutsuda üles kõiki poliitikuid siin saalis, kellest valdav osa päris kindlasti vene keelt kõneleb, kui mitte käima Pervõi Baltiiski Kanalis, siis minema julgelt Raadio 4 või ETV+-i, just nimelt sellepärast, et meie venekeelne elanikkond saaks meilt endalt ja ka Eesti rahvusest poliitikute käest rohkem informatsiooni. Vahest siis on huvi seda naaberriigist saada isegi vähem. Sain need andmed Haridus- ja Teadusministeeriumist. Põhikoolis õpib vene keelt umbes iga kolmas õpilane. See protsent on kümne aasta jooksul paari võrra vähenenud, mitte kasvanud. Gümnaasiumis õpib vene keelt 2/3 ehk kolmest kaks noort, ka see protsent on veidi vähenenud. Muidugi, kahjuks see vene keele õpe ei vii tihti selleni, et suudetaks keelt vabalt rääkida, ent siiski. Vene keele õppimise vastu on huvi suur. Hea on see, et Eestis on võimaldatud teha kooli lõpus võõrkeeleksamina ka vene keele kui võõrkeele eksamit. Möödunud aastal tegi seda ligi 170 noort, ülemöödunud aastal 200 noort. Ilmselt on poolvene päritolu õpilased või need, kes räägivad kodus kahes keeles või olnud lapsena kakskeelsed või saanud oma kasvatuse kahes keeles, teinud tasameeksami B2. See näitab, et ka vene keele oskuse tunnistamine on oluline.

Aga nüüd tööjõuturu juurde. Ma olin üsna üllatunud, kui ma vaatasin, et 2018. aasta andmetel ütleb "ei oska üldse" või "oskan algeliselt" inglise keele kohta 50% meie tööturul olevatest inimestest. Pooled inimesed ei oska inglise keelt üldse või oskavad algeliselt. Vene keele kohta ütleb seda 20%. Muidugi tuleb arvestada, et meie tööturul on ka venekeelsed inimesed, kes seda arvu mõjutavad. Aga kogu statistika näitab seda, et väga hästi oskab meie tööturul vene keelt 29% inimestest, kes valdavalt ise ütlevadki, et nende emakeel on vene keel või nende kodukeel on vene keel. Aga ülejäänutest valdab vene keelt vabalt ainult 8%. Need 8% on potentsiaalselt need, kes oleksid aktiivsete kodanike, riigiametnike või spetsialistidena valmis minema venekeelsesse raadio- või televisioonisaatesse. Muidugi käivad seal ka venekeelsed poliitikud, ametnikud jne, aga ma olen täiesti veendunud, et hea oleks, kui meie oma vene meedias oleks rohkem esindatud vene keel. See ei ole mitte selleks, et Eestit venestada, vaid see on selleks, et meie venekeelsed inimesed saaksid meilt endalt informatsiooni. Kutsun üles teid kõiki tegema endale ka venekeelne Facebooki lehekülg. See võib esialgu tunduda hirmutav, aga on tegelikult üsna mõistlik mõte. Ühtlasi kutsun veel kord kõiki üles venekeelsetes tele- ja raadiosaadetes osalema ja vestlema – kui mitte Pervõi Baltiiski Kanalis, siis teistes kanalites. Aitäh!

18:22 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Johannes Kert, palun!

18:23 Johannes Kert

Hea esimees! Head kolleegid! Lugupeetud minister! Ma ei ütle teile mitte midagi uut, kui ma väidan, et mõjutustegevust Venemaalt, lähen konkreetsemaks, Moskva Kremlist harrastatakse. Ja me ei peaks seda otsima mitte ainult meie endi juurest. Me oleme näinud siin sekkumist USA presidendivalimistesse, me oleme näinud Euroopa Liidu eri riikide suhtes õõnestustegevust, Euroopa Liidu riikide huvide üksteise vastu mängimist jpm. Meil on olemas toredad noored ja meile on hästi oluline jälgida seda, mis nende noortega toimub. See on küsimus meie ühiskonna homsest päevast. See, kas me suudame need noored kasvatada Eesti ühiskonna täisväärtuslikeks liikmeteks, meie sõpradeks, oleneb meist endist. Sõprade võitmine ja usalduse võitmine on väga pikaajaline töö, mis vajab tarkust ja tähelepanelikkust. Selleks, et vaenlasi võita, ei pea väga tark olema. Nüüd on hästi oluline, et me ei jäta reageerimata ühelegi signaalile, mis meid võiks selles vallas puudutada. Näiteks, on kooli lõpetanud ajateenijaid, kes on esitanud ühes Eesti väeosas vene hümn ja tõstnud üles nõudmise, et nendele antaks käsklusi ainult vene keeles jne, tõenäoliselt mõistmata eesti keelt. Sellised näited peaksid Eesti inforuumist kaduma. Me peame loomulikult väga täpselt ka argumenteerima ja ümber lükkama seda propagandat. Kui me seda ei tee, siis hakatakse vanade valedega tõestama uusi valesid, see ongi selline propagandavaletamise mehhanism. Lugupeetud kolleegid! Lugupeetud Eesti avalikkus! Kutsun üles tähelepanelikkusele ja mitte väga suurele tagasihoidlikkusele. Pigem reageerime kõikidele sellistele väärnähtustele. Aitäh!

18:26 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem Riigikogu liikmetel läbirääkimiste soovi ei ole. Suur tänu ministrile ja aitäh kõigile aktiivsetele arutelul osalejatele! Kolmandale arupärimisele vastamine on lõppenud ja ka tänased päevakorrapunktid läbitud.

4. 18:26 Vaba mikrofon

18:26 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Nüüd on kõigil soovijail pärast haamrilööki võimalik registreeruda sõnavõtuks vabas mikrofonis. Kolleeg Peeter Ernits, palun!

18:27 Peeter Ernits

Head kolleegid ja hea juhataja! Ma tahaksin rääkida sellest, mis toimus eelmisel kolmapäeval Brüsselis. Kui te mäletate, siis komisjoni president von der Leyen esitles seal kliimaseadust. Samal ajal olid Kreeka-Türgi piiril kümned tuhanded inimesed, kes nõudsid üle piiri tulekut. Komisjoni presidendi kõrval seisis üks autistlik neiu, kes oli öelnud, õigemini kirjutanud koos 33 eakaaslasest koolilapsega Euroopa Komisjonile kirja selle kohta, et see, mida kliimaseadusega püütakse ellu viia, on tegelikult allaandmine ja reetmine ning hoopis maailmalõpu pärast peaks võitlema palju aktiivsemalt. Tuletan meelde, et plaan oli selline, et 1,5 kraadini jõudmiseks peaks CO₂ emissiooni langetama 2030. aastaks 40%, tegelikult aga tuleks saavutada 50–55%. Selle noore aktivisti Greta Thunbergi ja tema sõpradest kliimaaktivistide arvates peaks tegelikkuses tegutsema veelgi kiiremini. Mis see tähendab? Nad olid kirjutanud kirja. Lugege seda kirja, see on muuseas väga huvitav. Sellele on alla kirjutanud Lätist kuus noorukit, Rootsist ainult kaks, Eestist ei ole mitte ühtegi. Seal on kaks interaktiivset graafikut, mille järgi maailmalõpp saabub juba aastal 2027, mitte 2050 ega 2030. Nii et ma olen täiesti kindel, et nemad seda kirja ei koostanud. Aga samal ajal tuli Euroopa Komisjonile kiri 12-lt valitsuselt ja seal oli öeldud, et tegelikult peaks ennast piitsutama veel palju kiiremini, muidugi mitte 2027. aastani. Seal hulgas oli muuseas ka Läti, Eestit ei olnud, Leedut ka ei olnud, aga kummaline on see, et ei olnud ka Saksamaad, Euroopa suurimat riiki. Samal ajal Saksamaa majandus, n-ö tööstusliit ja selle juhid tegid avalduse ja ütlesid, et see on selline soovmõtlemine ja tegelikult peaks palju argumenteeritumalt lähenema, ega see midagi head ei too, vaid vastupidi, pidurdab majandust. See oli Saksamaa töösturite juhi seisukoht, samal päeval, kui sakslannast Euroopa Komisjoni president tuli sellise pöördelise kliimareformiga välja, mille kohta ta ütles – kuidas see oligi? –, et see on nagu Kuule astumine või kompass järgmiseks 30 aastaks. Saksamaa ütles, et ei, see on natuke liiga ohtlik.

Kui nüüd vaadata, mis tegelikult toimub ja küsida, kui suur on Euroopa osa selles globaalses emissioonis, siis see on praegu alla 4 miljardi, vist 3,4. Kui palju maailmas on? 43 miljardit, kui ma ei

eksi. Aga kui palju Hiinas on? Ligi 12 miljardit, vist on 30% või 31%. Nüüd Euroopa kontinent, üks paljudest, üritab saada kliimaneutraalseks. No te kõik ju teate, isegi kooliõpilased teavad, et kliima on globaalne, see ei tunne riigipiire, majandusühenduste piire jne. Ja nüüd me üritame keeta sellel ühel kontinendil, kusagil n-ö poti ühes nurgas paksemat suppi. Samas on teada, et mitmed firmad tegelevad selle globaalse süsinikdioksiidi kaubanduse nimel näiteks männimetsade istutamise ja Aafrikas – Tansaania, Uganda, Mosambiik, ma võin mõnega eksida, aga kaubaks see läheb. Ja selleks, et saavutada n-ö null, st kliimaneutraalsus kas aastaks 2050 või 2030, kõlbavad kõik asjad, kaasa arvatud igasugused manipulatsioonid. Ühe uuringu järgi, mida ma paar päeva tagasi lugesin, on 85% nendest meetmetest tegelikult üsna kahtlased.

Nii et ma arvan, et me peaksime olema natuke rohkem realistid, samamoodi nagu on Saksa töösturid ja ka mitmed teised. Aitäh!

18:31 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Kalle Grünthal, palun!

18:32 Kalle Grünthal

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Julgen ette kanda, et istungivaba nädal oli äärmiselt tõine, käisin valijatega kohtumas eri paikades ja sain kutse kokkusaamiseks selliselt huvitavalt mehelt nagu Herbert Ving Kokaviidikalt. Kui suuremad poliitilised küsimused olid arutatud, siis ma hakkasin huvi tundma, milles probleem. Küsisin hea Herberti käest, miks ta oma naabrimeest Altpere Kaljut ei sallinud. Herbert polnud muidugi kade mees ja rääkis selle loo kõik ilusti ära. Nimelt olla Altpere Kalju umbes 20 aastat tagasi valitud külavanemaks. Brüsseli-meelne nagu ta oli, hakkas ta rakendama uut hernekasvatustehnoloogiat, mis seisnes selles, et keelas siis külarahval kasutada hernepõllul hernehirmutisi. Need pidid nimelt solvama vaesemat rahvast. Nii juhtuski see, et hernehirmuteid enam ei olnud, varesed ja hakid aga panid kogu külvatud seemne nahka ning külarahvas jäi loodetud saagist ilma. Nii kordus see paar aastat veel, kuni rahval sai mõõt täis. Lõid siis selle Kalju oma ametist minema ja panid hernehirmutid põllule tagasi. Sügisel oli saaki olnud küllaga. Vaatamata sellele, et enne minemalöömist Altpere Kaljut küll hoiatati ja keelitati, et jätta järele, aga kus sa sellega, Kalju oli kindel, et teeb kõik õigesti.

Selle pooleldi humoorika loo taustal saab aga minu meelest selge paralleeli tõmmata ka tänasesse päeva. Nimelt võeti hiljuti siin saalis vastu pensionireformi seadus, millega anti inimestele võimalus sinna kogunenud raha vabalt kasutada. Põhjust selleks oli küllaga, sest fondide tootlikkus oli nullilähedane ning isegi Euroopa Komisjon oma aruandes juhtis tähelepanu sellele, et oleme eakate toimetuleku poolest Euroopas punaseks laternaks. Sellest tulenevalt on praegused pensionifondid – vabandust väljenduse eest! – pensionäride hernepõllu sisuliselt lagedaks teinud. Aga, nagu ütlevad klassikud, mitte sellest ei tahtnud ma rääkida. Olukorda parandada püüdva uue pensionireformi seaduse, mis sai Riigikogus vastu võetud, jättis president kahjuks välja kuulutamata. See on minu hinnangul tekitanud olukorra, mida võib teatud mõttes nimetada põhiseaduslikuks kriisiks. Teatavasti esitatakse õigusemõistmisele, mida tähendab presidendi otsus jätta pensioniseaduse reform välja kuulutamata, omad nõuded. Näiteks on õiglase kohtumenetluse tähtis kriteerium asjaolu, et õigusemõistmine mitte üksnes ei pea olema aus ja õiglane, vaid sellisena ka näima. Ehk õigusemõistmine peab olema erapooletu. Aga mis erapooletusest me räägime, kui president Kaljulaid on 20 aastat tagasi osalenud töögrupis, mis praeguse pensionireformi seaduse välja töötas? Uut seadust välja kuulutades peaks ta sel juhul ju sisuliselt tunnistama, et ta on kunagi minevikus teinud kehva tööd. Sest asjas puudub ju vaidlus, et pensionifondide tootlikkus on pea olematu ja seda üle 15 aasta. Ja veel kord: seoses eeltooduga on igatahes olemas põhjendatud kahtlus, et president ei olnud otsust tehes erapooletu. Põhiseadusliku kriisi tunnused väljenduvad aga asjaolus, et põhiseaduse järgi kuulutab seadused välja president. Kui aga president ei saa olla eelmärgitud põhjustel erapooletu, kes siis jõustab seadused? Vaat, siin on minul küsimärk. Täna tähelepanu eest!

18:36 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem vabasse mikrofoni registreerunuid ei ole, seega on vaba mikrofon lõppenud ja ka tänane istung lõppenud. Aitäh, kolleegid! Kohtumiseni homme!

Istungi löpp kell 18.36.